

05
4670

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÕHINEGE!

KLASSIVÕITLUS

№ 1 (172)
JAANUAR
1935

SISUKORD

	Lhk.
Sm. Valerian Vladimirovitsh Kuibõschev	1
1. Ametiühisusliku ühtsuse eest	3
2. Informatsiooniline teadaanne	6
3. Eesti Sotsialistlikule Töölise Parteile	6
4. Kõikidele Tallinna töölistele! Kõikidele ESTP osakonda- dele ja reformistlikkude ametiühingute osakondadele . . .	8
5. Kogu Eesti töötavale noorsoole!	9
6. Otsustavale võitlusele sundusliku töökorralduse vastu . . .	10
7. <i>J. Reesen.</i> — Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri sise- ja välispoliitika	12
8. <i>K. Radek.</i> — Sõja ettevalmistamise bilanss 1934. aastal . .	18
9. <i>B. Borilin.</i> — 1935. a. lävel	20
10. <i>J. L.</i> — Leivakaardi-süsteemi kaotamisest N. Liidus	23
11. <i>A. R.</i> — Valge Eesti elupäevad. — Detsembrikuu kroonika	29

KLASSIVÕITLUS

Nr. 1 (172)

J a a n u a r

1935

Valitsuse teadaanne

25. jaanuaril kell 14.30 min. suri südame skleroosi NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu ja töö- ning kaitsenõukogu esimehe asetäitja, Nõukogulise kontrolli komisjoni esimees, ÜK(e)P Keskkomitee poliitbüroo liige, seltsimees

VALERIAN VLADIMIROVITSH KUIBÕSCHEV

ÜK(e)P Keskkomiteelt

ÜK(e)P Keskkomitee teatab suures leinas partelle, töölisklassile ning mele riigi ja kogu ilma töörahvale, et 25. jaanuaril 1935. aastal kell 14.30 min. suri südame skleroosi tagajärjel ÜK(e)P Keskkomitee poliitbüroo liige, NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu esimehe asetäitja ja NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu juures asuva Nõukogulise kontrolli komisjoni esimees, seltsimees

VALERIAN VLADIMIROVITSH KUIBÕSCHEV

Seltsimees KUIBÕSCHEV suri lahingupostil, tehes suurt riiklikku ja partellist pinevat tööd kuni oma elu viimase silmapilguni.

Seltsimees KUIBÕSCHEV oli proletaarse revolutsionääri, järjekindla leninlase eeskuju, kes leppimatu partei ja töölisklassi vaenlaste vastu ja ennastsalgav võitleja kommunismi eest.

Tema revolutsioonlik tegevus algas esimese vene revolutsiooni ajajärgul. Oma võitluspalava enamliku töö aastatel käis sm. KUIBÕSCHEV läbi tsaari türmid ja sunnitöö kui leninliku partei ennastsalgav võitleja.

Kodusõja aastatel oli sm. KUIBÕSCHEV üks punaväe silmapaistvamaid poliitilisi juhatajaid.

Meie riikliku ja majandusliku ehitustöö suurem organisaator ja juhataja sm. KUIBÕSCHEV andis kõik oma jõu sotsialismi eest.

Valerian Vladimirovitsh KUIBÕSCHEVI ääretu truudus partelle, tema ennastsalgav, väsimatu töö töörahva heaks on eeskujuks miljonitele proletaarlastele ja töötajatele nende suures võitluses kommunismi võidu eest.

**ÜLELIIDULISE KOMMUNISTLIKU (enamlaste)
PARTEI KESKKOMITEE.**

Üleliidulise Kommunistliku (enamlaste) Partei Keskkomiteele

Kommunistliku Internatsionaali Täidesaatekomitee kurvastab sügavalt koos Üleliidulise Kommunistliku (enamlaste) Partelga ja kogu NSV Liidu töörahvaga, koos kogu rahvusvahelise proletariaadiga ÜK(e)P Keskkomitee poliitbüroo liikme seltsimees

VALERIAN VLADIMIROVITSH KUIBÕSCHEVI

surma puhul 25. jaanuaril 1935. aastal Moskvas.

KOMMUNISTLIKU INTERNATSIONAALI TÄIDESAATEKOMITEE

Meie parteid tabas raske kaotus: 25. jaanuaril 1935. aastal lahkus äkilise surma läbi südame skleroosi tagajärjel seltsimees Valerian Vladimirovitsh **Kuibõschev**.

Nooruse aastatest peale võitles Valerian Vladimirovitsh **Kuibõschev** suure Lenini lipu all.

Visalt, väsimatalt töötas ta enamlikus põrandaaluses töös, kodusõja rindel ja sotsialistliku ehituse kõige tähtsamatel aladel.

Juba 1905. aastal võtab seltsimees **Kuibõschev** Peterburis enamlasena aktiivselt revolutsioonist osa. Siis töötab ta elukutselise parteitöölisena Siberi enamlaste organisatsioonis. Rohkearvuliste väljasaatmiste ja vangistuste vaheaegil teeb ta juhtivat parteitööd ka Piiteri enamlaste organisatsioonis.

Veebruarirevolutsioon leiab seltsimees **Kuibõschevi** järjekorralisel tapiteel väljasaatmisel Turuhanimaale.

Seltsimees **Kuibõschev** on Samaara enamlaste organisaator ja nende juht Oktoobripöördes.

Seltsimees **Kuibõschev** oli üks silmapaistvamaid punaväe juhte võitluses tsheho-slovakkide ja koltshaklaste vastu, pärastpoole Turkestani väerinnal.

Väsimata, täpne töös, piiritalt truu proletaarse revolutsiooni asjale, oli ta silmapaistva enamliku riigimehe eeskujuks.

Seltsimees **Kuibõschev** oli Lenini juhataste järele ümber organiseeritud Keskkontrollkomisjoni — Töölis-Talurahva Inspektsiooni esimeheks, pidades järjekindlat leppimatut võitlust kõigi partei pealiinist kõrvalekaldamiste vastu.

Meie riigi majanduse suurema organisaatori ja tundjana juhtis seltsimees **Kuibõschev** omal ajal kõrgemat rahvamajanduse nõukogu, juhtides sotsialistlikku tööstust. Selle järele juhatas seltsimees **Kuibõschev** riikliku plaanikomisjoni, juhtides esimese ja teise viisaastaku rahvamajanduse plaani kokkuseadmist.

Seltsimees **Kuibõschevi** organisaatorliku ja majandusliku töö kõige rikkalikumad kogemused, tema lai riiklik silmaring tulid eriti selgelt nähtavale NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu esimehe asetäitja töös.

Seltsimees **Kuibõschev** suri võitlusepostil, väsimatalt töötades kogu jõuga kuni oma elu viimase minutini.

Ta andis kogu oma elu, enese tervelt tööliisklassi huvidele, meie kangelasliku rahva huvidele.

Hüvasti, meie lähedane ja kallis — Valerian.

J. STALIN

V. MOLOTOV

K. VOROSHILOV

L. KAGANOVITSH

M. KALININ

S. ORDSHONIKIDSE

A. ANDREJEV

S. KOSSIOR

A. MIKOJAN

V. TSHUBARJ

G. PETROVSKI

P. POSTÕSCHEV

J. RUDSUTAK

A. SHDANOV

Ametiühisusliku ühtsuse eest!

Pätsi valitsus teostab järjekindlat fashistlikku poliitikat kogu väerinnal. Ta avaldab ühe dekreeidi teise järele, milledega likvideeritakse viimasedki kodanliste demokraatlikkude vabaduste jäänused. Terve rida pahempoolseid ametiühinguid, töölistest koosnevaid sotsialistlikke organisatsioone, noorsotsialistlikud organisatsioonid jne on suletud. Kõikide parteide tegevus on keelatud. Käib hoogne töö fashistlikkude korporatsioonide asutamisel n.n. „kodade“ näol. Kogu see poliitika, mis sihitud fashistliku suurkodanluse seisukohtade kõvendamisele ja töölisteklassi positsioonide nõrgendamisele, soodustab ka vabsfaschismi demagoogiat ja õhutab vabsfaschiste aktiivsemale tegevusele. Vabsfaschism arendab laialist põrandaalust tegevust ning jätkab saksa imperialismi toetusel võitlust võimu eest.

Pärast kõiki neid samme, mida Pätsi valitsus kapitali huvide kaitsemiseks ja oma võimu kindlustamiseks on astunud, leiab ta nüüd paraja aja tulnud olevat veel otsustavamaks pealetungimiseks töölisteklassile.

Pätsi valitsuse kavatsused *töö sundvahenduse* (riikliku sundusliku töö-vahetamise) *maksmapanemise, sundusliku riikliku vahekohtu sisseseadmise, streikide täieliku ärakeelamise ning töölistekoja asutamise kohta on laiaulatuslik fashistliku pealetungimise programm.*

Ettevalmistamisel olevad Pätsi valitsuse plaanid tähendavad rõõvkäiku kogu töölisteklassi palkade vastu. Streikide ärakeelamise, vahekohtu sisseseadmise ja muude takistuste abil katsutakse ühtlasi võimatuks teha edaspidist võitlust palkade kõrgendamise eest.

Töölistekoja (mis sisulikult midagi muud pole kui fashistlik korporatsioon tööliste jaoks) asutamisele saab kahtlemata järgnema kõikide ametiühingute ja tööliste-

vanemate nõukogude likvideerimine või tasalülitamine. Meie kriipsutame alla, et kõiki ametiühinguid, nii seni alalhoidunud pahempoolseid, kui ka reformistlikke, ähvardab suur hädaoht.

Kogu see poliitika kinnitab veel kord EKP seisukohti Pätsi valitsuse hindamise ja tema fashistliku, töölistevaenuliku poliitika kohta.

Selles olukorras, nagu kriipsutab oma üleskutses alla EKP keskkomitee, on tarvilikum kui kunagi enne ühise väerinna loomine, kõikide töölisteklassi jõudude koondamine võitluseks Pätsi valitsuse ja ettevõtjate ühise pealetungimise vastu, kavatsusel olevate fashistlikkude dekreetide vastu. EKP on võidelnud ühise väerinna eest järelejätmatult. Ning selle tagajärjeks on arusaamise kasvamine tööliste hulkades ühise väerinna tähtsusest.

Määratusuure tähtsuse töölisteklassi jõudude ühendamisel võitluses vabsfaschismi, Pätsi valitsuse fashistlikkude dekreetide ning sõjahädaohu vastu, töölisteklassi seisukorra parandamise eest omandab *ametiühisuslik ühtsus*. Killustatud olek ametiühisuslikus liikumises, mille eest vastutavad sotsiaaldemokraatlikud juhid, killustab töölisteklassi jõudusid võitluses fashismi vastu. Eriti tähtis on ametiühisuslik ühtsus praegu ametiühingute kaitseks fashistliku pealetungimise ja kavatsusel oleva ametiühingute likvideerimise või tasalülitamise vastu.

Välja minnes sellest, et töölisteklassi huvid nõuavad praegu tungivalt ühise väerinna ja ametiühisusliku ühtsuse teostamist, peame meie tarvilikuks, et pahempoolsed ning kõik ühise väerinna seisukohal asuvad ametiühingud võtaksid oma kätte *algatuse võitluses ametiühisusliku ühtsuse eest*. Ühise väerinna ja ametiühisusliku ühtsuse huvides peame meie tarvilikuks, et pahempoolsed ametiühin-

gud ühineksid *teatava minimaalse ühinemise-platvormi, teatavate tingimuste juures*, vastavate reformistlikkude ametiühingutega. Seda peame meie tarvilikuks töolisteklassi ühtsuse teostamise nimel. Teiseks arvame meie, et tingimused niisuguse ühtsuse teostamiseks on praegu soodsamad kui kunagi varem, sest reformistliku poliitika pankroti tagajärjel kasvab reformistlikkude ametiühingute liikmete ja üksikute ametiühingute ridades arusaamine ühtsuse tähtsusest, kasvab tung ühise väerinna ja ühtsuse järele. Reformistlikkude ametiühingute liikmed hakkavad avaldama poolehoidu ühtsuse teostamiseks pahempoolsete ametiühingutega. Selle kohta on olemas terve rida fakte. Pahempoolsed ametiühingud peavad seda liikumist ametiühisusliku ühtsuse eest kõige tulisemalt toetama ja õhutama.

Kuid missugused on need *tingimused*, missugune on see *platvorm*, mille alusel võib saada teostatud ametiühisuslik ühtsus?

Ametiühisuslik ühtsus peab saama teostatud teatavate osaliste nõudmiste programmi, *teatava minimaalse ühinemise-platvormi* alusel, mis praegusel silmapilgul võitluses kapitali pealetungimise ja fashismi vastu töolisteklassile kõige tähtsam ja elulisem on.

Niisugusteks nõudmisteks, mis tööliste seas kõige laialisemat vastukõla ja toetust leiavad, on EKP ühise väerinna programmis esitatud nõudmised. Need nõudmised on esitatud EKP ühise väerinna ettepanekutes ESTP-le ning veel enam konkretiseeritud kujul EKP keskkomitee üleskutses, mis alamal avaldatud.

Need nõudmised on tähtsad praegusel silmapilgul eriti sellepärast, et nad mobiliseerivad hulkasid võitlusele nende fashistlikkude dekreetide vastu, millega Pätsi valitsus töolisteklassi vastu esineda tahab. See tähendab ühtlasi ka hulkade mobiliseerimist väbsfashismi vastu. Üldse peavad aga pahempoolsed ametiühingud võitluses ühtsuse eest teostama painduvat taktikat ning arvestama kõikide nende nõudmistega, mis tööliste ja ametiühin-

gute liikmete poolt tulevad ning mis soodustavad ametiühisusliku ühtsuse teostamist klassivõitluse poliitika alusel.

Eriti tähtsaks peame meie kõikide *ametiühingute kaitsemist* Pätsi valitsuse pealetungimise vastu. See ei tähenda muidugi, et meie kaitseksime reformistlikkude ametiühingute reformistlikku poliitikat. Ei, kaitstes reformistlikke ametiühinguid kodanluse pealetungimise vastu, võitleme meie ühtlasi selle eest, et muuta reformistlikke ametiühinguid klassivõitluse organisatsioonideks. Kuid ametiühingute hävitamise või tasalülitamise hädaohu ees peame meie esimesejärgu tähtsusega ülesandeks kaitsta kõigi jõududega kõiki ametiühinguid.

Tähendab, esimene peanõudmine on see, et ühtsus võib saada teostatud sel tingimusel, kui reformistlikud ametiühingud nõustuvad teatava nõudmiste programmiga, teatava minimaalse ühinemise-platvormiga, mis tarvilik võitluses töolisteklassi huvide eest kapitali pealetungimise ja fashismi vastu, ning on valmis nende nõudmiste eest võitlema. Ilma niisuguse võitlusprogrammiga ja, mis peasi, ilma võitluseta selle programmi eest ei ole ametiühisuslikul ühtsusel mingit mõtet ega väärtust töolisteklassi jaoks. Ühtsuse otsustarb ja eesmärk seisab nimelt selles, et tõsta ametiühingute tegevuse- ja võitlusevõimet ning tugevust võitluses töolisteklassi huvide eest. Seda nõuavad töolistehulgad, kes püüavad ühtsusele. Ja siit järgneb, et võitluses oma nõudmiste eest peavad ametiühingud kasutama kõiki niisuguseid töolisteklassi käes olevaid võitlusevorme ja -vahendeid, mis kindlustavad töolisteklassi nõudmiste läbiviimist, nagu sõjakas agitatsioon, protestikoosolekud, streigid jne. Võitlusevormid peavad muidugi vastama töolisteliikumise tasapinnale ja jõudude vahekorrale.

Eriti peavad pahempoolsed ametiühingud võitluses ühtsuse eest silmas pidama *järgmisi tingimusi*.

Pahempoolsete ametiühingute ühinemine vastavate reformistlikkude ühingutega peab sündima sel tingimusel, et reformistlik-

kude ühingute poolt on *täielik kindlustus*, et pahempoolse ühingu liikmetel saavad ühises ühingus olema *kõik samad õigused*, mis on reformistliku ühingu liikmetel. Peab olema kindlustus, et pärast ühinemist ei hakataks pahempoolse ühingu liikmete vastu surveabinõusid tarvitama ega neid nende vaadete ja seisukohtade pärast ametiühingutest välja pilduma jne. Niisuguse nõudmise ülesseadmine on eriti õigustatud sellepärast, et reformistlikkude ametiühingute praktikast teistel maadel ja Eestis on küllalt faktisid selle kohta, kuidas reformistlikud ühingud tarvitavad pahempoolsete revolutsioonilikkude tööliste vastu surveabinõusid, heidavad neid hulgana ühingutest välja jne. Peab olema kindlustatud täielik *ametiühisuslik demokraatia ning arvustamise vabadus*. Ametiühingutesse peab kõiki töölisi vastu võtma parteilikkuse ja ilmavaate peale vaatamata. Ilma niisuguse tingimusega võivad niisugused reformistlikud juhid, kes ühtsust ei taha, kasutada ühtsust ainult selleks, et hiljem lööki anda pahempoolsetele töölistele ning neid ametiühingutest välja tõrjuda ning sellega veel rohkem tööliste klassi ridu lõhestada. Et meie niisuguse tingimuse üles seame, see näitab, et meie tahame tõeliku ametiühisuslikku ühtsust, kus oleksid kindlustatud kõikide tööliste huvid. Meie tahame ühtsust, mis oleks tõesti kindlal alusel ning muudaks võimalikuks edaspidised lõhestamise katsed. Iga tõelik ühtsuse eest võitleja peab need tingimused õigeaks tunnistama.

Ja edasi, tõeliku ühtsuse huvides pole mitte üksi tarvilik, et ühinenud ametiühingus oleksid kindlustatud kõik pahempoolsete ühingute liikmete õigused samal määral, nagu reformistlikkudegi ühinguliikmete õigused, vaid on ka tarvilik *proportsionaalne valimisõigus kõikidesse ühingu valitavatesse organitesse ning proportsionaalne arv kohtasid kõikidesse ühingu juhtivatesse valitavatesse organitesse*, vastavalt sellele liikmete arvule, mis on pahempoolisel ühingul ühinemise ajal. Ilma niisuguse õigusega ei või olla kindlustatud tõelik ühtsus. Niisugune õigus aitab ainult kind-

lustada tõsist usaldust ja tõeliku ühtsust endise pahempoolse ja endise reformistliku ametiühingute liikmete vahel uues ühinenud ametiühingus. Kes selle nõudmise vastu välja astub, see ei taha tõeliku ühtsust, see ainult manööverdab ühtsuse küsimuses, nagu näiteks härra Joonas, kes juba enne, kui ta on ära kuulunud pahempoolsete ühingute ettepanekud ja tingimused, kogu kõrist kisendab, et tema ütleb juba ette igasugusest ühtsusest ja ühisest väerinnast ära. Kuid töölised ja ametiühingute liikmed, ära tundes ühise väerinna ja ametiühisusliku ühtsuse tähtsust, ei lase ennast eksitada Joonase sarnastest ühise väerinna lõhkujatest. Kui Joonas ei taha ühist väerinda ja ametiühisuslikku ühtsust, siis peab ametiühisuslik ühtsus saama teostatud üle Joonase pea!

Niisugused on meie arvates tingimused, mille alusel pahempoolsed ametiühingud peavad võitlema ametiühisusliku ühtsuse eest.

Tuleb silmas pidada, et võitlus ühtsuse eest ei saa mitte kerge olema. Kuid seda vähem võivad pahempoolsed ametiühingud ja ühtsuse pooldajad reformistlikkudes ühingutes sellest loobuda. Kui ETKeskliidu juhatus ei taha kõikide pahempoolsete ametiühingutega nende tingimuste üle läbirääkimisi pidada ja ühinemist läbi viia, siis tuleb üksikutel pahempoolsetel ametiühingutel pöörata üksikute vastavate reformistlikkude ametiühingute poole ning saavutada nendega kokkuleppeid ühinemiseks oma ühinemise-platvormi alusel. Ühtlasi ei tule jätta kasutamata ühtegi võimalust uuesti Keskliidu poole pööramiseks. Ühtsus peab saama teostatud maksu mis maksab!

Ühtlasi kutsume meie kõiki reformistlikkude ühingute liikmeid ja reformistlike ühinguid võitlema nende tingimuste alusel ametiühisusliku ühtsuse eest klassivõitluse poliitika alusel. Meie saame kõiki ühtsuse eest võitlejaid tuliselt toetama!

Elagu ametiühisuslik ühtsus võitluses kapitali pealetungimise ja fashismi vastu, tööliste klassi huvide eest!

Informatsiooniline teadaanne

Arvesse võttes seda, et 1) Eesti Sotsialistliku Töölise Partei keskkomitee on seni ära eitlenud Eestimaa Kommunistilise Partei poolt tehtud ühise väerinna ettepanekute sisulisest vastamisest muu seas selle põhjendusega, et need ettepanekud, mis avaldatud EKP väljaannetes ja ei ole otsekohe ESTP keskkomiteele kätte saadetud, ei olevat neile kätte sattunud ja 2) et ESTP keskkomitee ei teadvat, kellega neil õieti rääkida tuleb, saatis EKP keskkomitee sekretariaat lühendatud ära kirja ülemaalavaldatud ettepanekust otse-

kohe ESTP keskkomiteesse. Et kõigiti võimaldada, silmas pidades raskeid põrandaaluseid tingimisi, meie poolt ettepanekute läbirääkimiste kergendamist, oli selles kirjas üksikasjalikult ära märgitud kergendatud vastuse saatmise ja EKP esitajatega kokkusaamise võimalused. Konspiratiivsetel põhjustel jääb see osa kirjast avaldamata.

Tallinn, november 1934.

Eestimaa Kommunistilise Partei keskkomitee sekretariaat.

Eesti Sotsialistlikule Töölise Parteile

Viimased poliitilised sündmused Eestis, nagu Laidoneri täiendav määrus erakondade tegevuse täieliku ärakeelamise kohta, riigikogu laialisaatmine Pätsi poolt, korporatiivse korra sisseseadmise plaanide ülestõstmine valitsuse ringkondade poolt, Pätsi ja Laidoneri teadaanded pärast riigikogu laialisaatmist selle kohta, et nad ei põlga koostööd „vabadussõjalastega“, tegelik koostöö paljude „vabsidega“, rõhuva enamuse „vabside“ vabastamine, omavalitsuste õiguste kärpimise kavatsused jne räägivad veel selgemini sellest, et Pätsi valitsus „demokraatia“ kaitsemise ja „vabadussõjalaste“ vastu võitlemise hüüdsõna all süvendab tegelikult oma fashistlik diktatuuri. Eriti näitavad kõik need sammud, et Päts ja Laidoner võitlesid ja võitlevad „vabadussõjalastest“ fashistide vastu ainult niipalju, kui see neile tarvilik on oma diktatuuri kindlustamiseks, kuna peahoovid juhatakse viimastegi töölisklassi õiguste vastu ja kõikide nende kodanlike vabadusejäänuste vastu, mis seni veel maksvad olid.

Kõige selle tagajärjel kannatavad Pätsi valitsuse poliitika tagajärgede all eeskätt töötavad rahvahulga, kelle seisukord halveneb, sest Pätsi valitsuse toetusel on

kapitalistidel ja külakurnajatel kõige paremad võimalused jõhkra pealetungimise teostamiseks töörahvale. Pätsi diktatuur takistab laiade töötavate rahvahulkade mobiliseerimist vabsfashismi vastu ja soodustab seega vabsfashismi demagogiat ja tegutsemise võimalusi. Kõige selle tagajärjel on vabsfashism, mis Saksa imperialismi ja Soome fashistide toetusel on asunud laialise põrandaaluse tegevuse arendamisele, endiselt väga suureks hädakuks Eesti töörahvale. Ometi võib aga ainult töölisklassi ja laiade töötavate rahvahulkade mobiliseerimise ja võitluse korraldamise abil vabsfashismile ja üldse igasugusele fashismile vastulööki anda. Eriti vabsfashistlik diktatuuri maksmapanemise püüetele võib töölisklass ainult revolutsioonilise võitluse abil vastulööki anda. Selle asemel terroriseerib Pätsi valitsus kommunistlik ja sotsialistlik töölisi (näit. kommunistlike töölise vangistamised mitmel pool, sotsialistlike töölise vangistamised Tallinnas, Tartus, Pärnus), püüab töölistel kõiki legaalseid tegevusevõimalusi ära võtta, sulub üksikuid sotsialistlik organisatsioonide, pahempoolsete töölise ajakirjandust jne. On selge, et kogu see poliitika on sihitud fashistlik

suurkodanluse seisukohtade kõvendamisele ning töolisteklassi positsioonide nõrgendamisele.

Oma mandõverdamisega Ida-Locarno pakti sõlmimise küsimuses ning tingimuse ülesseadmisega, et Eesti ühineb paktiga ainult sel juhtumisel, kui seda teevad ka Saksamaa ja Poola, näitab Pätsi valitsus, et tema eesmärgiks ei ole mitte võitlus pea-sõjaõhutajate vastu, vaid nõukogudevastase poliitika jätkamine. Samal ajal valmistab Saksa fashism palavlikult ette Eestima haaramise plaane, et Eestimaad muuفا Saksa imperialismi platsdarmiks tema kallaletungimisel N. Liidu vastu ning Eesti töörahvast suurtükilihak Hitlerile tema plaanide täitmisel. Hitleri avalikkudele ja salajastele agentidele — Balti parunitele, kes Saksa imperialismi pealetungimise jaoks Eestis sisemist pinda loovad, suhtub Pätsi valitsus täiesti leplikult ning kohtuprotsessid hitlerlikkude parunite üle muudeti komöödiateks, mis parunite tegevusele veel suuremat hoogu annab.

Siit järgneb, et töolisteklass seda poliitikat mitte mingil tingimisel ega määralt toetada ei või, vaid, vastupidi, töötavate rahvahulkade huvid nõuavad otsustavat võitlust selle poliitika vastu. On selge, et seda võitlust võib töolisteklass edukalt korraldada kõikide oma jõudude koondamise ja ühendamise teel, ühise väerinna abil. Sellest järgneb, et töolisteklassi ühise väerinna vajadus, võitluseks vabfashismi ja Pätsi valitsuse vastu, töolisteklassi nõudmiste eest, kerkib Eestis teravamini üles kui kunagi enne.

Kommunistid on alati ühise väerinna poolt olnud. EKP on korduvalt ESTP ja teiste tööliste organisatsioonide poole pööranud ja sellega oma suurt ning tõelist taht näidanud töolisteklassi ühtsuse eest võitlemiseks. Veel enam, kommunistid on kogu oma poliitikas ja võitluse praktikas ühist väerinda teostanud ja iga tööliste organisatsiooniga üheskoos võidelnud, kes selleks kõige vähemutki valmisolekut on avaldanud. Kahjuks on Eesti Sotsialistilise Tööliste Partei keskkomitee seni kõik meie ettepanekud tagasi lükanud, mille tagajärjel seni laialise ühise väerinna teostamine takistatud on olnud. Sügavasti veendunud selles, et töolisteklassi huvid nõuavad ühise väerinna teostamist, ei kohku EKP tagasi ühegi takistuse ees. Praeguses olukorras peame meie sellepärast tarvilikuks ESTP keskkomitee poole

pöörata ja paneme ette alustada läbirääkimisi ühise väerinna loomise ja tema tingimuste üle.

Ühise väerinna loomise ja kokkuleppe saavutamise huvides oleme meie valmis läbirääkimiste aluseks võtma kõige väiksemaidki töolisteklassi nõudmisi:

1. Võitlus töötatööliste riiklise kinnituseaduse elluviimise eest, milline esitatud Eesti Töölisühingute Keskliidu poolt.

2. Võitlus tööliste palkade tõstmise eest.

3. Võitlus ametiühingute ja teiste tööliste organisatsioonide täieliku tegevusevabaduse eest, suletud ametiühingutele ja sotsialistilise partei osakondadele tegevusevabaduse tagasivõitmise eest, tööliste koosolekute ja ajakirjanduse vabaduse eest, sõjaseaduse vastu.

4. Laialine ideoloogiline võitlus fashistiliste „vabadussõjalaste“ liidu paljastamiseks, laialise selgitustöö läbiviimine „vabside“ mõju alla sattunud töörahva hulgas ja „vabside“ demagoogia paljastamine, „vabside“ mõju alla sattunud töörahva kaasatõmbamine töolisteklassi ühise väerinna võitlusesse. Võitlus hitlerlikkude parunite Eestist väljasaatmise eest.

Võimalikud võitlusabinõud ja vormid nende nõudmiste eest võitlemiseks peavad olema järgmised: kirjandusline ja suusõnaline agitatsioon, koosolekud, kõikide tööliste organisatsioonide mobiiliseerimine nende nõudmiste ümber, miitingud, meelevaldused, streigid jne. Töölistehulkade võitluse paremaks korraldamiseks ühise väerinna nõudmiste eest on ühtlasi tarvilik ühise väerinna tegevusekomiteede loomine vabrikutes, tehastes, küldades jne mõlemate parteide poolehoidjatest ja tööliste hulkade poolt valitud esindajatest.

Ühise tegevuse ja võitluse ajaks lõpetavad mõlemad parteid igasuguse ebasõbraliku kriitika üksteise suhtes, kusjuures mõlemale parteile täieline õigus jääb oma põhimõttelisi seisukohti propageerida ja lahkuminekuid selgitada.

Otsustavale võitlusele ühise väerinna eest!

Elagu ühine väerind võitluseks kapitali pealetungimise, fashismi ja sõja vastu!

Tallinn. November, 1934.

Eestimaa Kommunistilise Partei (Kommunistilise Internatsionaali sektsiooni) Keskkomitee.

Kõikidele Tallinna töölistele! Kõikidele ESTP osakondadele ja reformistlikkude ametiühingute osakondadele Tallinnas

EKP Tallinna komitee ja grupp ESTP suletud organisatsiooni liikmeid teatavad käesolevaga avalikult kõikidele Tallinna töölistele, et nad on sõlminud omavahel kokkuleppe ühise võitluse pidamiseks kapitali pealetungimise, fashismi ja sõja hädaohu vastu.

Meid ühendab Eestimaa praeguse seisukorra ühine hinnang:

Kõik viimased poliitilised sündmused Eestis, nagu riigikogu lialisaatmine Pätsi valitsuse poolt, korporatiivse korra plaanide ohutamine valitsuse ringkondade poolt, rõhuva enamuse „vabside“ vabastamine vangist jne kinnitavad, et Pätsi valitsus ei pea mingit tõelist võitlust vabsfashismi vastu, vaid süvendab fashismi vastu võitlemise hüüdsõna all tegelikult oma diktatuuri. „Vabsidega“ võitleb Päts ainult niipalju, kui see talle tarvilik on diktatuuri kindlustamiseks.

Peahoobid juhib Pätsi valitsus tööliste klassi vastu. Palkasid alandatakse, samal ajal tõuseb elukallidus, tööpuudus kasvab uuesti kiiresti, töötud ei saa mingit abi. Töölisteklassilt riisutakse viimasedki õiguste jäänused.

Pätsi valitsus takistab kõikide abinõudega töörahva hulkade mobiliseerimist fashismi vastu. Terror kõveneb. Kommunistlikke töölisi vangistatakse järjekindlalt. Tallinnas, Tartus, Pärnus vangistati sotsialistlikke töölisi. On suletud rida töölistest koosnevaid sotsialistlikke organisatsioone. Politsei surub maha streikisid jne. Kõige selle tagajärjel on vabsfashism endiselt väga suureks hädaohuks Eestimaa töörahvale. „Vabsid“ on alanud aktiivset pörandaalust tegevust.

Välispoliitika alal jätkab Pätsi valitsus nõukogudevastast poliitikat ja ajab kahtlast mängu Saksamaaga ja Poolaga.

Kogu seda fashistliku suurkodanluse poliitikat toetavad aktiivselt sotsiaaldemokraatia juhid, kes saboteerivad ja lõhuvad töörahva ühist väerinda.

Meid ühendab sellest ühisest hindamisest järgnev järeldus:

Töölisteklass võib oma seisukorra parandamise eest, fashismi ja ähvardava sõjahädaohu vastu võidelda ainult kõikide oma

jõudude ühendamise teel, töörahva ühise väerinna abil.

Meie, grupp sotsialistlikke töölisi, Pätsi valitsuse poolt s-d juhtide heakskiitmisel suletud ESTP kohalikkude organisatsioonide liikmed, võtame vastu EKP ettepaneku ühise väerinna loomise kohta sellepärast, et meie näeme EKP-s tõelist töölisteklassi huvide eest võitlejat, kes kogu oma poliitikaga ühise väerinna ja töölisteklassi ühtsuse eest on võidelnud.

EKP Tallinna komitee ja grupp ESTP suletud organisatsioonide liikmeid sõlmsid omavahel kokkuleppe järgmiste nõudmiste eest võitlemiseks:

1. Võitlus töötute riikliku kinnitamise eest.

2. Võitlus „vabadussõjalaste“ liikumise vastu; võitlus Pätsi valitsuse fashistlikkude dekreetide vastu; võitlus ametiühingute ja teiste töölisorganisatsioonide täieliku tegevusevabaduse eest, suletud ametiühingutele ja sotsialistliku partei osakondadele tegevusevabaduse tagasivõitmise eest; tööliste koosolekute, ajakirjanduse, streigi ja ühinemise vabaduse eest; hiltlerlikkude parunite väljasaatmise eest.

3. Võitlus sõjahädaohu vastu.

Nende nõudmiste eest kohustuvad mõlemad lepinguosalisel võitlema kõikide töölisteklassi kasutada olevate vahenditega, nagu agitatsioon, koosolekud, kõigi tööliste organisatsioonide mobiliseerimine nende nõudmiste ümber, streikide organiseerimine.

Ühtlasi pöörame meie ühiselt ESTP Tallinna osakonna, ESTP suletud Tallinna organisatsioonide ning kõikide Tallinnas asuvate reformistlikkude ametiühingute poole ja paneme ette ülevalnimetatud nõudmiste alusel alustada läbirääkimisi ja ühist võitlust kapitali pealetungimise, fashismi ja sõja vastu.

Meie kutsume kõiki s-d ja reformistlikke töölisi teostama ühist väerinda vaatamata s-d juhtide vastutõotamisele ja saboteerimisele.

November, 1934.

EKP Tallinna komitee, grupp ESTP suletud organisatsioonide liikmeid.

(„Kommunist.“)

Kogu Eesti töotavale noorsoole!

EKNÜ Tallinna komitee ja suletud Eesti Noorsotsialistliku liidu liikmete grupi ühine üleskutse ühise väerinna loomise kohta EKNÜ ja noorsotsialistide vahel.

Meie, suletud noorsotsialistliku liidu liikmed, konstateerime:

Pätsi valitsus, mis teostab jöhkrat fashistlist pealetungimist kogu töörahvale, sulges kõrvuti pahempoolsete töölisteorganisatsioonidega ka Eesti noorsotsialistliku ühingu ja tööliste spordiorganisatsioonid. EST Partei juhid jäid sellega täiesti nõusse ja lasksid veel omalt poolt laiali mõned organisatsioonid, kes selle poliitikaga rahul ei olnud. Sotsiaaldemokraatlikud juhid lubasid meid kõiki, noorsotsialiste ja kogu töörahvast demokraatia kaudu sotsialismile viia. Kuid sotsialismi asemel on demokraatia kaasa toonud vabfashismi ja Pätsi fashistliku diktatuuri. Kodanlus hävitab nüüd ise kõiki demokraatlikke vabadusi. ESTP juhid ei protesteerinud ühe sõnagagi selle vastu. Meid, noorsotsialiste, kiusatakse nüüd samuti taga, nagu kogu aeg on taga kiusatud noorkommuniste. Kõik see on võimalikuks saanud ESTP juhtide kokkulepliku poliitika tagajärjel. ESTP juhid ei liiguta nüüd sõrmegi, et meid fashismi ja Pätsi valitsuse vastu kaitsta. Tähendab, jutt sellest, et ESTP töölisteklassile tarvisminevaid demokraatlikke vabadusi kaitseb, on vale. ESTP ei suuda meile, noorsotsialistidele, enam mingisugust väljapääsu kapitalistlikest korrast ja praegusest fashistlikest terrorist näidata. Nad nõuavad meilt ainult sõnalausemata leppimist praeguse olukorraga. Kõik see näitab, et sotsiaaldemokraatlikust poliitikast pole meil enam mitte midagi oodata. Nüüd näeme meie, et ainukene väljapääs seisab selles, kui töölisteklass läheb seda teed mööda, mida näitab kommunistiline partei. Meie peame ennast ise kaitsma fashismi ja Pätsi valitsuse pealetungimise vastu. Selleks on tarvilik ühine väerind. Sellest välja minnes võtame meie Eestimaa Kommunistliku Noorsooühingu ettepaneku ühise väerinna loomise kohta vastu.

Nüüdsest peale tahame meie, s. o. Eestimaa Kommunistiline Noorsooühing ja suletud Eesti Noorsotsialistliku liidu liik-

med, arendada kõige tihedamat ühist koostööd sotsialistlike ja kommunistlike noorsoo vahel.

Ühise väerinna sõlmisime meie selleks, et võidelda vabfashismi vastu ja tõmmata vabfashismi mõju alt ära neid noori, kes nende mõju alla on sattunud ning paljastada ühiste jõududega vabfashismi.

Meie tahame ühiselt võidelda Pätsi valitsuse fashistlike dekreetide vastu, töölisnoorsoo palkade alandamise vastu, ametiühingute kähkimise vastu, streigivabaduse eest.

Meie tahame ühiselt võidelda kõikide suletud pahempoolsete ja sotsialistlike noorsoo organisatsioonide tegevusvabaduse eest. Sõna, koosolekute, ühinemise vabaduse eest!

Edasi tahame meie ühiselt võidelda noorsoo militariseerimise vastu, koolinoorsoo sõjalise munsterdamise vastu!

Meie kutsume oma eeskujule järgnema kogu sotsialistlikku ja kogu töotavat noorsugu. Looge igal pool nende nõudmiste alusel ühine väerind kommunistlike noorsooga. Tehke lõpp igasugusele killustatud olekule töölisnoorsoo seas. Tegutsuge ühiselt töölisnoorsoo kindlustamiseks. Agiteerige ja propageerige ühiselt. Organiseerige ühiselt võitlust.

Töölisnoorsugu, astu ühise väerinna lipu alla!

Kõik noorsotsialistide suletud organisatsioonid, võtke vastu EKNÜ ettepanekud ühise väerinna loomise kohta ja alake meie eeskujul ühist tegevust.

Elagu ühine väerind suletud Eesti Noorsotsialistliku liidu ja Eestimaa Kommunistliku Noorsooühingu vahel võitluses fashismi pealetungimise vastu!

Detsember, 1934.

**Eestimaa Kommunistliku Noorsooühingu Tallinna komitee.
Suletud Eesti Noorsotsialistliku Liidu liikmete grupp.**

(„Kommunist“.)

Otsustavale võitlusele sundusliku töökorralduse vastu!

**Kõikidele linna- ja maatöölisele!
Kõikidele ametiühingute liikmetele!**

Kapitali huvide kaitsemise ja oma võimu kõvendamise eesmärgil on fashistiline Pätsi valitsus seni läbi viinud terve rea fashistlike dekreete, mis töolisteklassi seisukorda halvendavad ja temalt sõna, koosolekute, ühinemise vabaduse peaaegu täielikult ära võtavad. Rõhuv enamuse pahempoolseid ametiühinguid ning pahempoolne töölisteajakirjandus on suletud, samuti ka rida töolistest koosnevaid E.Sots. Töölise Partei organisatsioone ning täielikult sotsialistlikud noorsoo ja töölispordi organisatsioonid. Igasugused töölise poliitilised koosolekud on keelatud.

Kuid praegu valmistab Pätsi valitsus ette veel otsustavamalt kallaletungimist töolisteklassile. Ta algas seda suure manööverdamisega ja töölise ninapidi vedamisega. Nimelt oli tema esimeseks sammuks „rahvamajanduse elustamise ja töömuretsemise dekreedid“ avaldamine, millega määrati mitmesuguste sõjaliste, maaparanduse jne tööde läbiviimiseks 5 miljoni krooni kahe aasta peale. Tegelikult ei lahenda see tühine summake majanduslik kriisi, ei too enesega kaasa mitte mingit rahvamajanduse elustamist, ei lahenda tööpuudust ega paranda töolisteklassi olukorda. Kui ESTP juhid kujutavad seda dekreeti tähtsa sammuna rahvamajanduse elustamise ja plaanimajanduse sisseseadmise alal, siis pole see muud midagi kui prügi silmapildumine töölisele!

Tegelikult oli see Pätsi valitsuse esimene dekreet „töökorraldamise“ kohta ainult selleks mõeldud, et töölise tähelepanu järgnevate dekreetide pealt kõrvale juhtida. Järgmised dekreedid, mida Pätsi valitsus praegu ette valmistab, käivad sundusliku töökorralduse või vahetalituse maksmapanemise, streikide täielise ärakeelamise, sundusliku riikliku vahekohtu sisseseadmise ning n. n. töolistekojade asutamise kohta.

Milles seisab nende dekreetide mõte?

Sunduslik riikline töökorraldus või vahetalitus ei tähenda muud midagi, kui kogu töolisteklassi, kõikide linna- ja maatöölise palkade üldist alandamist ning riigi poolt sunduslikult kindlaksmääratud palkade määra maksmapanemist. Töölised pole õigust sellest sunduslikust, riigi poolt

kindlaks määratud normist kõrgemat palka nõuda. Kui töölised seda teevad, siis astub riik nende vastu, ettevõtjate kaitseks välja.

Et töölised ei saaks oma nõudmiste ja õiguste eest võidelda, selleks tahab Pätsi valitsus täieliku streigikeelu maksmata panna.

Ja et töölised igasuguste konfliktide puhul ei saaks oma nõudmisi ettevõtjatele peale suruda, tahab Pätsi valitsus ellu kutsuda sunduslikku riiklikku vahekohtu. Sunduslik riiklik vahekohtu ei seisa kodanlikes riigis kellegi muu kui ainult kapitalistide ja ettevõtjate teenistuses.

Ning kogu selle plaani tipuks on töolistekojade sisseseadmine, mis pole sisuliselt muud midagi kui fashistlike korporatsiooni asutamine töölise jaoks Itaalia, Austria jne eeskujul. Töolistekoda peab kuuluma nende kodade või korporatsioonide süsteemi, mida Pätsi valitsus praegu järk-järgult organiseerib. Ning on väljaspool kahtlust, et töolistekojade asutamisele saab järgnema kõikide ametiühingute ning töölisevanemate nõukogude likvideerimine või tasalülitamine.

See on lataulusline fashistlike pealetungimise programm!

See on määratusuur sõjakäik töolisteklassi vastu!

See on röövkäik palkade vastu!

See on sõjakäik streigivabaduse, ametiühingute ja töölisevanemate nõukogude vastu!

Kõik see näitab, kui õiged ja ajakohased olid kommunistlike partei hoiatused Pätsi valitsuse poliitika kohta. EKP hoiatas algusest peale, et Pätsi valitsus, kindlustades oma võimu, läheb ikka jõhkramale pealetungimisele töolisteklassi vastu. Ühtlasi näitab see, kui tungivalt tarvilik on EKP poolt tuliselt õhutatava ja järjekindlalt ettepanitava töörahva ühise väerinna loomine võitluseks kapitali pealetungimise ja fashismi vastu.

Töölised!

Ametiühingute liikmed!

Pätsi valitsuse jõhkrale sõjakäigule peame meie kui üks mees vastu astuma. Meie ei tohi lasta Pätsi valitsust oma kavatsusi täita. Meie peame andma sellele fashistlikele pealetungimisele otsustava vastulöögi.

Ühenduses sellega juhime meie kõikide tööliste ja ametiühingute liikmete tähelepanu sellele, et seda ei saa teha niisuguste abinõudega, nagu teile soovib ESTP keskkomitee. Selle asemel, et mobiliseerida töölisi ja ametiühingute liikmeid otsustavale võitlusele palkade alandamise, sundusliku palganormide maksmapanemise, streikide ärakeelamise, riikliku vahekohtu sisseseadmise, töölistekojade asutamise ja ametiühingute likvideerimise või tasalülitamise vastu, toetab ESTP keskkomitee üldiselt kogu Pätsi valitsuse poliitikat ning tervet rida tema plaane töölisteklassi suhtes, räägib üldiseid sõnu plaanimajanduse sisseseadmises kodanlikes korras, nõuab töökohtude sisseseadmist jne. Töölistekojade asutamise ettepaneku esitas pealegi omal ajal ESTP keskkomitee. Niisugune poliitika on täielikult kahjulik ja soodustab Pätsil oma plaanide teostamist.

Meie ei pea õigeks ka seda otsust, mida võttis vastu E. T. Keskliidu nõukogu koosolek. Tunnistades töö sundusliku vahetalituse tööstustööliste jaoks vastuvõtmatuks, pidas koosolek seda soovitavaks maa ja kodutööstuse tööliste jaoks. Niisugune otsus lõhub töölisteklassi solidaarsust. Maa ja kodutööstuse töölisi on vaja organiseerida ja tõmmata võitlusele madalate palkade vastu, oma seisukorra parandamise eest.

Ainult EKP poolt ette pandud ühise väerinna poliitika abil on võimalik Pätsi valitsuse ja ettevõtjate ühisele pealetungimisele vastulööki anda. EKP poolt ette pandud ühise väerinna programmi nõudmised on sihitud täielikult selle pealetungimise vastu:

1. *Võitlus kõikide töötute riiklise kinditamise eest!*

2. *Võitlus linna- ja maatööliste palkade alandamise vastu, mida Pätsi valitsus sundusliku palganormide maksmapanemise näol tahab läbi viia! Võitlus sundusliku palganormide dekreedide vastu! Palkade tõstmise eest! Sundusliku riikliku vahekohtu vastu! Streigivabaduse eest!*

3. *Võitlus töölistekojade sisseseadmise vastu! Ametiühingute sulgemise ja tasalülitamise vastu! Ametiühingute tegevusevabaduse eest! Suletud ametiühingutele tegevusevabaduse tagastõitmise eest!*

4. *Võitlus fashistlike „vabadussõjaste“ liidu vastu ning hitlerlike parteide Eestist väljasaatmise eest! Pätsi valitsuse fashistlike dekreetide vastu!*

Meie kutsume kõiki töölisi, ilmavaate ja parteilikkuse peale vaatamata, kõiki sotsialistlike partei ja reformistlike ning pahempoolsete ametiühingute liikmeid nende nõudmiste alusel ühisele võitlusele kapitali pealetungimise ja fashismi vastu.

Meie nõuame Eesti Sotsialistlikelt Tööliste Parteilt EKP ühise väerinna ettepanekute kiiret vastuvõtmist, et alustada ühist võitlust Pätsi valitsuse plaanide vastu. Meie kriipsutame alla, et ühise väerinna loomine EKP ja ESTP vahel, EKP poolt esitatud nõudmiste programmi alusel, oleks praegusel silmapilgul suure tähtsusega töölistehulkade võitluse arendamisel valitsuse ja ettevõtjate poolt organiseeritava sõjakäigu vastu.

Meie kutsume pahempoolseid ametiühinguid ühise väerinna nõudmiste, s.o. teatava minimaalse ühinemise-platvormi alusel teostama ametiühingulist ühtsust reformistlike ametiühingutega, et võidelda ühiselt Pätsi valitsuse dekreetide ja pahempoolsete ning reformistlike ametiühingute likvideerimise või tasalülitamise vastu, nende täieliku tegevusevabaduse eest. Looge ametiühinguline ühtsus mõlemate ametiühingute ja nende liikmete täielise üheõigusluse, täielise ametiühingulise demokraatia, täielise arvustamise vabaduse alusel! Pahempoolsete ametiühingute liikmetele ühingu ühinemise puhul reformistlike ühinguga kõik samad õigused, mis on reformistlike ühingu liikmetel ning õigus saada proportsionaalne arv kohtasid kõikidesse ühingu juhtivatesse valitavatesse organitesse!

Revolutsioonilised ja sotsialistlikud töölised!

Ametiühingute liikmed!

Tegutsege ühiselt! Võideldge ühiselt!

Kutsuge kokku tööliste ja ametiühingute koosolekuid ja protesteerige hulgaliselt Pätsi valitsuse plaanide vastu! Kaitske kõiki reformistlike ja pahempoolseid ametiühinguid! Organiseerige streikisid ja igasugust muud hulgalist võitlust palkade alandamise ja sundusliku töö korralduse vastu!

Teostage ühist väerinda ja ametiühingulist ühtsust!

6. detsembril, 1934.

Eestimaa Kommunistlike Partei (Kommunistlike Internatsionaali sektsiooni) Keskkomitee.

Joh. Reesen

Pätsi-Laidoneri faschistliku diktatuuri sise- ja välispoliitika

Pätsi-Laidoneri faschistlik diktatuur on püsinud Eestis juba üle kümne kuu. Selle kümne kuu kestel on kinnitust leidnud see tõsiasi, et Pätsi-Laidoneri valitsus on kõige tagurlikumate, kõige marurahvuslikumate, kõige imperialistlikumate finanskapitali ringkondade avalik terrori diktatuur.

Faschistlikku diktatuuri teostades võis aga Pätsi-Laidoneri võimuvallitsus toetuda ainult ühe osa eesti rahvusliku suurkodanluse ringkondadele, liidus inglise imperialistidega, kelle algatusel ja näpunäitel Päts ja Laidoner välja astusid teise osa rahvusliku suurkodanluse, balti sakslaste ja parunite bloki vastu, kes töötasid vabadussõjalaste faschistliku liikumise sildiall.

See vabadussõjalaste faschistlik liikumine, mis hitlerlikkude demagoogiliste võtetega laiad hulgad oma järele oli osanud tõmmata ja üldiselt saksa rahvussotsialistliku partei juhtimisel läks, ähvardas Eesti hitlerliku Saksamaa mõju alla viia ja Eesti Inglismaa käsikust Saksamaa provintsiks muuta. Arusaadav, et Inglismaa, kes Eestis senini peremehe osa oli mänginud, ei võinud seda sündida lasta, ja 12. märtsil 1934. a. teostasid tema näpunäitel Päts ja Laidoner riigipöörde, mis vabsfaschistide võimuharamisest ette jõudis ja teda takistas. Seda tõendab ka Pätsi-Laidoneri kaaslase A. Jürmanni esinemine viimasel riigikogu koosolekul, kes kinnitab, et „poleks mingit kahtlust olnud, et kui asjadel samas suunas oleks lastud edasi areneda, nagu nad enne 12. märtsit olid liikumas, et siis meil varsti emba-kumba, kas anarhiaga, või tundmatute jõudude diktatuuriga, aga, võib olla, koguni meie iseseisvuse kaotamisega oleks lõppenud. Arusaadav, et riigivanem ja valitsus olid sunnitud vahele astuma, enne kui oli hilja. Selle sammuga päästeti meie rahvas suurest ja tõsisest hädaohust“.

Siit peale maksab Eestis faschistlik diktatuur, mis juhitud on eestkätt proletariaadi revolutsiooniliku liikumise vastu, sest on ju revolutsiooniliku liikumise laine uus tõus terves ilmas, ka Eestis, selleks peateguriks, mis kontrrevolutsioonilikke jõudusid sunnib võimu diktaatorite kätte koondama. Tööliste organisatsioonid suletakse, nende tegutsemine tehakse võima-

tuks. Suletakse ka vabsfaschistide organisatsioonid ja ajalehed, vangistatakse hulk nende silmapaistvamaid tegelasi, konfiskeeritakse nende trükikoda, rahasummad jne. Hiljem lastakse aga suurem osa vangistatud vabsfaschistide vabaks, ja need astuvad Pätsi-Laidoneri teenistusse. Samal ajal, kui tööliste revolutsioonilikkude tegelaste tagakiusamine suureneb, käitavad Pätsi-Laidoneri võimumehed vabsfaschistide kõige suurema lahkusega, otsivad nendega lepitust ja koostööd. Osalt läheb see neil ka korda, kuid vabsfaschistide liikumine ei kao, ta läheb pöranda alla, ja suur osa tema tegelasi jätkab võitlust; laotatakse pörandaaluseid lendlehti ning tehakse kihutustööd edasi. Ja neile tunnevad kaasa veel paljudki neist, kes vabsfaschistide demagoogilistest lubadustest oma olukorra paranemist lootsid, s. o. peaaesjalikult kriisi tagajärjel vaesestunud väikekodanlised ollused, osalt ka vähemklassiteadlikke töölisi. Kõigest sellest järgneb, et vabsfaschistlik liikumine pole likvideeritud, vaid temaga tuleb ka praegu kui tõsise teguriga rehkendada.

Vastandina vabsfaschistide hitlerlikule poliitikale, mis ähvardas „Toompea puhtaks teha“, parlamentlikku erakodanlikku korrupsiooni hävitada, asusid Pätsi-Laidoneri diktatuuri teostajad „demokraatliku riigikorra kaitsmise“ sildi all riigitüürile. Neil võimumeestel oli ja on demokraatia kaitsmise viigilehed selleks tarvilikud, et oma diktaatorlikke võimupüüdeid varjata, et demokraatliku korra poolehoidjaid hulkasid oma järele tõmmata. Kuid samal ajal alati salajasi läbirääkimisi vabsfaschistidega nendega koostöö organiseerimiseks, võeti omaks terve rida nende programmilisi põhiseadeid ning püüti maokodanluse põhihulkadele — hallparunitele ja jõukale talurahvale — toetudes, ka kesknäing kehvtalurahva hulkasid oma poole võita, et sel teel oma diktatuuri baasi laiendada.

Seda Pätsi-Laidoneri faschistliku diktatuuri poliitikat ruttasid toetama peaaegu ilma erandita kõik vanad erakonnad, kaasa arvatud ka sotsfaschistid, kes vabsfaschistide aktiivse tegevuse ja sotsiaalse demagoogia tagajärjel oma seniste poolehoidjate põhihulgad olid kaotanud. Kuna

vabsfaschistide võimulepääsemine nende erakondade likvideerimist, Saksamaa eeskujul, oleks tähendanud, oli Pätsi-Laidoneri faschistlik diktatuur sellega võrreldes „vähem pahe“, sest lubasid ju Päts ja Laidoner demokraatlikku korda kaitsta ja uuendada. Ühendatud rahvaerakonna juht J. Tõnisson andis isegi juhtsõna: „Edasi vanas vaimus!“

Kuid Pätsi-Laidoneri faschistliku diktatuuri poliitika ei viinud tagasi vana demokraatlik-parlamentliku korra juurde, vaid selle eitamisele, sest vabsfaschistide poolt koostatud ja 16. oktoobril 1934. a. rahvahääletusel vastuvõetud põhiseadus andis endisele peaministrile ajutised presidendi õigused, mis uue põhiseaduse põhjal on piiramatud. Päts, kes nüüd peaministriks oli, asus uue põhiseaduse alusel riigivanema-presidendi kohuste täitmisele — kuni päris presidendi-riigivanema valimiseni. Kuid tema esimeseks sammuks oli peale põhiseaduse maksmahakkamist riigipöörde toimepanek — sõjaseaduse maksmapanemine, presidendivalimiste eeltoode tühistamine, poliitiliste parteide tegevuse ärakeelamine, riigikogu laialisaatmine ja n. n. „uue vaimu“ ja „eesti rahva uuestisünni“ poliitika läbiviimine.

Nüüd on selgunud, et see „uue vaimu“ ja „eesti rahva uuestisünni“ poliitika ei seisa mitte ainult selles, et vabsfaschistide poolehoidjaid oma poole võita ja sel teel vabsfaschistlikku liikumist likvideerida, vaid ka selles, et „eesti rahvas“ peab loobuma endiste erakondade pooldamisest ning lahti ütleva „erakondlikust ja kihilisest killunemisest“, mis senise parlamentliku korra aluseks oli. Ühtlasi peab ta aga loobuma ka klassivõitlusest ning tunnistama Pätsi-Laidoneri faschistlikku diktatuuri, kui „Eesti rahva ainsa partei“ valitsust, kes tunneb end kutsutud olevat „ainsa õige isamaa ja rahva päästjana“. Mõned endised erakonnalehed ütlevad, et Pätsil olevat Eesti muinasaegse kangelase Kalevipoja võim, mida ta sureliku isikuna kunagi ei suutvat ära kasutada. Nagu teada kujutab Eesti muinasaegne lugulaul Kalevipoega muistse eesti rahva kaitsjana, kuningriigi valitsejana, kes vana Kalevi õpetuse järele pidi talitama, sest vana Kalev õpetas enne surma oma poegi:

„Ma ei taha kuningriigi
Volivalda vähendada,
Lipi-lapi lahutada:
Riik peab jääma jagamata
Ühe poja voli alla,
Kangemale kaitsevalliks.“

Pätsi-Laidoneri diktatuuri kamp on enesest seesuguses arvamises, et nemad ongi need kangemad, autoriteetsemad rahvapojad, kellel ei tarvitse võimu enam teiste erakondadega jagada, sest nad kinnitavad avalikult, et nende „valitsus seisvat väljaspool parteisid“ ja tahtvat oma töös tugeada „oma autoriteedile, oma kõrgele ülesandele ja eesti rahvale“. Kuid need võimutsejad unustavad ära ühe väga tähtsa tõsiasja, et just võimuhaaramise eel ei seisnud eesti rahvahulkade enamus mitte Pätsi ega Laidoneri seljataga, vaid vabsfaschistidest üleskihutatuna läks viimaste järel. Tõsi, nad lubavad nüüd rahvast ümber kasvatada, tema „uuestisünni“ läbi viia.

Kuid elu on näidanud, et 12. märtsi riigipöörde pole viinud mitte rahvavalitsuse, parlamentliku riigikorra kaitsmise valitsuse juurde, vaid parlamendita valitseva finanskapitali faschistliku terrori diktatuuri juurde. Kodanlus ei salgagi seda, vaid nimetab praegust valitsust „12. märtsi autoritaarseks valitsuseks“, s. o. faschistlikuks valitsuseks, kes ei tuginenud mitte parlamendile, s. o. riigikogule, vaid „oma autoriteedile ja mõjuvõimule“.

Selle kohta on küllalt faktisid, kas või näiteks peaministri asetäitja — siseministri — K. Einbundi seletus ajakirjanikkudele, kus ta kinnitab, et „senised parteid jäävad seisma oma tegevuses, ja valitsusel on seljataguseks ainult üks partei, ja see on Eesti rahvas. See ei tähenda seda, et kogu poliitiline tegevus rahva keskel jääb seisma. Kõik organisatsioonid ja isikud, kes pooldavad valitsuse suunda ja ta uuendusi, omavad tegevusevabaduse ka poliitika alal, kuna need, kes tahaksid asuda vastasrinda valitsuse üldise riikliku suunaga, peavad vaikima“¹.

Sotsfaschistid on Pätsi-Laidoneri faschistliku diktatuuri valitsuse suunaga ja ta uuendustega täitsa nõus, sest viimasel riigikogu koosolekul² deklareerisid nad oma ülemjuhi A. Rei suu läbi, et „valitsuse esindaja seletus on rahuloldav“, mis on eelduseks, et sotsfaschistid püüavad saada ja võivad omada tegevusevabaduse ka poliitika alal. Kuid oma äraandliku tegevuse kinnimätsimiseks püüavad nad välja paista lasta, et nad pole valitsuse seletustega kõigis asjus nõus. Nad ei lepi, näiteks, ka sellega, et Einbund nimetab praegust valitsust „autoritaarseks valitsu-

¹ „Riigi ehituse alused ja sisekorraldused uuenemisel“, „Päevaleht“ 12/X, 1934. a., nr. 281.

² „Päevaleht“, 5/X, 1934. a.

seks", sest nende arvates ei olevat mingit vahet 1. dets. riigipöörde katsele järgnenud valitsuse ja 12. märtsi riigipöörde valitsuse vahel. 12. märts ei olevat toonud muud, kui surunud maha „parlamentlikule“ korrale kuritahtlikud vaenulikud püüded. Autoritaarse valitsuse nimetusest võivat „pahatahtlikke ebaõigeid järeldusi teha kogu sisepoliitika kohta“. Sotsfashistid teevad ettepaneku „nimetada praegust valitsust üleminekuaja valitsuseks“. Sellega eitavad sotsfashistid praeguse valitsuse fashistlikku iseloomu, mitte ainult vormilt, vaid ka sisult. Nad eitavad ühtlasi ka seda tõsiasja, et peale 1. dets. ülestõusu mahasurumist loodi riigikogu poolt „seinast seina valitsus“, kuhu ka sotsfashistid kuulusid; et peale 1. detsembril ülestõusu mahasurumist toetas see valitsus end riigikogule, aga mitte oma enese autoriteedi ja mõjuvõimu peale; et peale 1. dets. ei jäänud parteide tegevus mitte seisma, et riigikogu ei jäänud mitte „vaikivasse olekusse“. Nüüd aga kinnitab peaministri asetäitja siseminister K. Einbund, et „riigikogu praeguses koosseisus ei tule enam kokku jooksvaks tööks“¹; et „teistkordselt riigikoguga koostööd enam ei otsita“²; et „valimisi nii pea ei tule“³.

Mida see tähendab? Kas parlamentlikku, või autoritaarset, demokraatlikku, või fashistlikku riigikorda? Muidugi mitte demokraatlikku valitsemise süsteemi. Kodanlus nimetab praegust valitsust vahel ka „rahva uuestisünni ettevalmistamise valitsuseks“ ja praegust ajajärku „uuendamise-ajajärguks“, mis aga ei lõpe nii pea, sest „elu kõigekülgselt uuendamise tööd ei tohi teha üle-pea-kaela. Selle ettevalmistamine ja elluviimine nõuab aega...“

Kõigest sellest järgneb, et praegune diktatuuri olukord saab veel kaua kestma, sest valimisi ei tule nii pea, ja kodanlus valmistab ette „riigi ehituse aluste ja sisekorralduse uuendamisele“, mis ette näeb „praegumaksva põhiseaduse ümbertegemise riiklike võimude tasakaalustamiseks“.

Sotsiaalfashistid ei taha kõike seda näha, ei taha praegust valitsust fashistliku diktatuuri valitsuseks tunnistada ning eitavad ühes sellega võitlust selle valitsuse kukutamiseks, sest neid rahuldab valitsuse poliitika suund ja ta uuendused.

Pätsi-Laidoneri fashistlik diktatuur on

juhitud aga kõigepealt just tööliste klassi, kogu töörahva vastu, kes oma klassihuviseid saavad ja suudavad kaitsta ainult klassivõitluse kaudu. Pätsi-Laidoneri fashistlik diktatuur pandi maksma mitte selleks, et töörahva seisukorda parandada, vaid selleks, et suurkodanluse olukorda kergendada töörahva kurnamise suurendamise arvel. Et see võimalikuks saaks, kärbitakse tööliste klassi, kogu töörahva õigusi, surutakse maha nende elementaarsemad vabadusepüüded, keelatakse ära klassivõitlus ning streik, kui võimsam abinõu tööliste klassil oma osaliste ja üldiste nõudmistele läbiviimisel. Pätsi-Laidoneri kamp kuulutab nüüd avalikult, et „eesti rahvas“ peab nüüdsest peale moodustama enesest ühtsa terviku, kus peab valitsema kodurahu, kus ei või olla aset killunemisele ja klassivõitlusele. Nüüd olevat eriti tarvis „ühist tahet ja ühist meelt“, mis olevat aluseks iseseisva Eesti rahvusriiklusele.

Nagu nägime, pooldavad sotsfashistid kõike seda „valitsuse poliitika suunda ja ta uuendusi“. Siin pole ka midagi imetada, sest sõtsid on kogu härrasriigi ajal eesti tõusikute poliitika õigeks mõistnud. Nende programm on kogu aeg olnud ja on ka praegugi kodanlusega koostöötamise, aga mitte kodanluse vastu võitlemise programm. Sellasena tuleb võtta nende seletust ka viimasel riigikogu koosolekul, kui nad deklareerisid, et „peab tunnistama, et valitsuse esindaja seletus oli rahuloldav“, mis tähendab seda, et sotsiaalfashistid püüavad sellele „rahuloldavale“ uuele olukorrale kohaneda selleks, et Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri raamides kodanlusega koostööd organiseerida tööliste klassi äraandmiseks ja allsurumiseks. Seesugune on juba sotsiaalfashismi arenemise tee terves ilmas. See olevat „rahulik sotsialismile arenemise tee“. Elu kinnitab aga hoopis vastupidist ja nimelt, et tööliste klass ja töörahva kurnatud kihid ei ole kuskil pool, ega saa ka kunagi ilma võitluseta kodanluse vastu oma seisukorda parandada, rääkimata kodanluse kurnamise ikkest vabanemisest. See võitlus on paratamatu, sest ta on tingitud kapitalistliku ühiskonna valmistamisviisist. Kes jutlustavad aga rahu ja koostööd kodanlusega, need on tööliste klassi huvide äraandjad, sest kurnaja ja kurnatava vahel ei saa rahu olla.

Niisugune on lühidais joontes olukord tänapäeva Eestis, kus Pätsi-Laidoneri diktatuuri võimukandjad ja sotsiaaljuudased valmistavad ette veel jõhkramat töörahva kurnamist kui senini, n. n. „eesti rahva

¹ „Päevaleht“, 12/X, 1934. a.

² „Päevaleht“, 22/XI, 1934. a.

³ „Kaja“, 23/XI, 1934. a.

uuestisünni“ ja „riigi ehituse aluste ja sisekorralduse uuendamise“ sildi all.

Meie partei hulgaline võitlus tuleb juhtida kõigi nende „uuenduste“ paljastami-

sele, et laialdastele töörahvahulkadele ära näidata, kes tõelikult Pätsi-Laidoneri „Eesti rahva partei“ seljataga seisavad ja kelle huvisid nad „rahva“ nimel kaitsevad.

I. Sisepoliitilisi küsimusi

1. „Vanast“ ja „uuest vaimust“ ning põhiseaduse muutmisest

Uue põhiseaduse maksmahakkamisega ja 12. märtsi riigipöörde tagajärjel on Eesti sisepoliitilises elus maad leidnud õige põhjalikud muudatused. Uue põhiseaduse järgi ei ole riigikogu enam absoluutne võim Eestis, sest tema kõrval, õigem, tema üle, on kõikvõimas riigivanem-president, kel piiramata võim on riigikogu, valitsuse, kohtu ja sõjaväe üle. Päts, kes praegu ajutiselt presidendi kohustusi täidab, kasutab seda võimu täies ulatuses. Ta ajas riigikogu laiali, pani maksma faschistliku diktatuuri ja kaitseisukorra üle riigi, keelas ära poliitiliste parteide tegevuse ning võttis võimu täielikult oma kätte. Tema ja valitsuse nimel teatas siseminister K. Einbund, et „kellegil ei maksa lootusi hellitada, nagu kaoks varsti kaitseisukord ja nagu võiks vanakujuline poliitikavõitlus peatselt jätkuda“. Nüüd, kus sisepoliitiline rahu valitsevat, olevat valitsus suutnud väga palju ära teha, ja rahvas nägevat, et parteilise näaklemine ei toida rahvast, vaid ainult loov ja ülesehitav töö olevat see, mis Eesti rahvast edasi viib. Valitsus tahtvat selle eest hoolitseda, et 12. märtsi pööre tekitaks rahva meeleoludes ja mõtlemise viisides pöördet, et rahvas läbi elaks oma uuestisünni.

„Seda uut vaimu ja uuestisünni on hädasti vaja. Meie oleme algusest peale toonitanud — tähendab siseminister —, et vana vaimu tagasitulekut ei saa enam olla, vaid see peab saama jäädavalt maha maetud.“ Selleks pidavat edasi kestma „sisemine rahu“ nii rahva meeleoludes kui ka avalikkuses, ja parteipoliitilisel ja klassivaenulikul võitlusel ei saavat olla praegu aset. Ent „valitsus ei tohi piirduda ainult ootamisega, kuni jooksvas valitsemistöös ja võimalikus meeleolude pöördes on rahunenud maa, et siis anda vaba voli sisepoliitilistele võitlustele kõigil vanadel alustel. Ta peab reformeerima meie senist korda, uuendama valitsuse aluseid, mõjutama ja sünnitama pööret meie rahva riigivalitsemise endistes lõhestatud meeleoludes. Seepoolest peame meie kõnelema

meie sihtidele vastavast hädavajalisest uuestisünnist enne kui läheme kõigile järgnevale valimistele“.

Sellest siseministri seletusest järgneb, et pikendatud kaitseisukord ei saa olla lühiajaline, sest Pätsi-Laidoneri faschistliku diktatuuri uuendused ja tema sihtidele hädavajaline vastav uuestisünd rahva meeleoludes ja mõtlemisviisides ei ole teostatavad täna-homme, vaid see nõuab võrdlemisi pikemat ajajärku, kui see üldse mingil määral teostatav on.

Kuigi eesti praegused võimukandjad räägivad „uuest vaimust“ ja „eesti rahva uuestisünni vajadusest vastavalt nende sihtidele“, s. o. faschistliku diktatuuri hulgalise baasi laiendamiseks ja kindlustamiseks, pole nad senini siiski veel demokraatliku korra viigilehtede tarvitamist päriselt nurka heitnud, vaid toovad nad vahete vahel ikka jälle uuesti, kuigi häbelikult, esile. Nii seletas siseminister K. Einbund avalikult ajakirjanikkudele, et „riigivanem olevat õelnud avalikkusele valitsuse täie töö süna, milleks on: hoida rahvalitsuslikku parlamentlikku korda, kui rahva hingele ja Eesti riigi valitsemise võimalustele ainusobivat. Seejuures tahab aga valitsus temale praeguse aegjargu poolt antud kestusel uuendada meie siseelu ja sisekorraldusi täies ulatuses kuni riigi ehituse enese uuendamiseni, olles täiel veendumisel, et praegumaksev põhiseadus vajab ümber tegemist meie riiklike võimude tasakaalustamiseks... Ka valimisseadus, eriti riigivanema oma, vajab täiendamist ja ümber tegemist, sest praegusel kujul on selle seaduse võimalused sekelduste ja mäsude allikaks... Valitsuse tahe on kindel, ja valitsus viib riigiehituse ümberkorraldamise läbi, tundes, et Eesti heaolu ja püsivus nõuab seda“¹.

Nii siis seisab Eestis jälle päevakorras põhiseaduse uus muutmise „riiklike võimude tasakaalustamiseks“. Pole veel aas-

¹ „Riigi ehituse alu ed ja sisekorraldused tuendamisel“, „Päevaleht“, 12/X 1934. a., nr. 281.

tatki mõõdnud, kui praegune põhiseadus rahvahääletuse tagajärjel maksma hakkas, ja juba on ta iganenud. Ajaloo ratas veereb imekiirelt. Põhiseadusi vahetatakse kui kindaid. Meil pole veel kõigis üksikasjus teada need motiivid, mis sunnivad eesti võimukandjaid praegumaksvat põhiseadust ümber tegema, samuti pole ka veel teada üksikasju, mis tõendaksid täpsemalt, millises suunas see ümbertegemine saab minema. Kuid ajalehtede kirjutuste põhjal on siiski selge, et tõusikkodanluse praegused võimukandjad tahavad teha nimelt niisuguseid parandusi, mis nende diktatuuri veel enam kindlustaks ja jäädvustaks. Sest nad tahavad niisugust põhiseadust ja niisuguseid valimisseadusi, mis ei võimaldaks „sekeldusi ega mässusid“. Ei pruugi prohvet olla, ajalugu räägib ise oma eest, et ükski põhiseadus ei suuda revolutsiooni takistada, kui see ühiskondlikkudest vahekordadest paratamata tingitud on. Aga kapitalistliku valmistamisviisi juures on proletaarne revolutsioon ajalooline paratamatus.

Põhiseaduse muutmise alal võib ära märkida kaks momenti, mis viimaste kuude kestel ajakirjanduses üles on kerkinud. Need on, esiteks, korporatiivse korra loomise püüded, ja, teiseks, kahekojalise parlamendi loomise kavatsused. Korporatiivse korra loomise alal tuli esile n. n. kodade loomise ergutamise. Mõned neist, nagu tööstuse-kaubanduse-koda ja põllutöökoda, töötavad juba kauemat aega. 1-st jaanuarist 1935. a. pandi Pätsi dekreediga maksma inseneride, arhitektide, keemikute ja tehnikute kutsetegevuse seadus, mille alusel nüüd ellu kutsutakse ka inseneride jne koda vastavate erialaliste sektsioonidega. Mõõdnud aastal koostati peale selle veel terve rida teisi kutsealaliste kodade moodustamise seaduse-eelnõusid, nagu arstide- ja rohuteadlaste-koda, majaomanikkude- ja õpetajatekodad jne. Otsustatud on ka tööliskodade ellukutsumine, olgugi et tööliskond seeguse vördja kategooriliselt tagasi lükkas, pidades paremaks jääda oma äraproovitud ametiühingute kui võitlusorganisatsioonide juurde. Ei meeldinud see plaan isegi ametiühingute keskkliidu sotslikule juhatajale, olgugi et sotside partei ninamehed Pätsi pooldavad.

Nii siis — Mussolini korporatiivsed organisatsioonid tiivustasid ka Pätsi-Laidoneri diktatuuri võimukandjaid järeletegemisele. „Postimees“ kirjutas sel puhul, et „kodade asutamine areneb süstemaatiliselt, ilma et kellelgi ettekujutust oleks

selle kohta, kuhu nende kodadega kord välja jõuda tahetakse. Samal ajal, kui näiteks arstikond pooldab oma koja asutamist ainult sellepärast, et oleks, kes valvab arstide tegevuse järele kutse-eetilisest seisukohast, mõlgutatakse teisel jälle mõtteid sellest, kuidas olemasolevatest ja asutatavatest kodadest ülemkoda ja mingit salanõukogu luua, kes oleks alamkoja — riigikogu — pidurdajaks ja riigivanema võimu piirajaks. Kaubandus-tööstuskoja ringkondades on juba seisukohale jõutud, et oleks paras aeg seaduseandlikus töös kaasa lööma hakata... Nähtavasti tulevad siit esimesed alged ülemkoja loomise teel“. Ka „Päevaleht“ kirjutab, et „me oleme sõna võtnud mitmel puhul juba kodade kohta ja rõhutanud, et meie arvates kodade asutamine korporatiivse korra sisseadmise sihiga on õnnetu mõte, mis viib ainult rahva vaba tahteavalduste piiramisele ja diktatuurile, ning et kõik unistused demokraatlikust korporatiivsest korrast jäävad ainult unistusteks“¹.

Nendest suurkodanluse mõjuvamate ajalehtede kirjutustest on näha, et osa tõusikkodanlust korporatiivset korda ei poolda ning kaunis teravalt välja astub praeguste võimukandjate vastu, kes sel teel oma diktatuuri kindlustada püüavad. Arvestades nende meeoleoludega oli valitsus sunnitud ajakirjanikkudele vastava selletusega esinema, mille kohta „Kaja“ järgmist kirjutab: „Meie sisepoliitika uus juht ütleb oma jutuaJamises selgel sõnal, et demokraatlik ja parlamentlik riigikord jääb meil maksma ka edaspidigi, kuid selle juures peab valitsus loomulikuks, et üksikud kutsed koonduksid kutseesindusteks — oma kodade asutamise kaudu. Korporatiivset korda, mis kõrvaldaks demokraatlik-parlamentliku korra, valitsus ei poolda. Selles küsimuses on seega saavutatud selgus ja ajalehtede poleemikal korporatiivse korra sisseadmise kohta Eestis pole edaspidi enam mõtet.“

Kuid „otsingud“ uue korra suunas pole seega siiski kolikambri heidetud. Uhel ajal korporatiivse korra sisseadmisega soovitasid üksikud lehed, näiteks „Kaja“, juba mõõdnud suvel teise koja loomist, kujundades teda kutseesinduslikkude kodade, kiriku, kaitseväge jne esindajatest. „Päevaleht“ kinnitab, et ka valitsuse liikmete väljendustest võib järeldada, et niisuguse koja loomise vastu ei seisa ka valitsus. Et teise koja loomisega tõsi taga

¹ „Päevaleht“, 3/XII, 1934. a., nr. 333. „Kindlaid põhimõtteid kodade loomisel!“

on, seda näitab järgmine „Kaja“ kirjutus: „Teist koda, kui kainemat ja tasakaalukamat asutust tuleb põhimõttelikult pooldada, sest esimene koda — meie riigikogu — on sageli tormakas, ega tee oma otsust tihtipeale küllalt kaalukalt... Ja kuna meil nüüd seisab eel ajajärk, kus tuleb lühemat või pikemat aega elada ilma parlamendita, riigielus aga suured reformid on tulemas, siis tundub seda tarvilikumana sellise nõukogu asutamine... Sellise asutuse loomiseks ei oleks vaja mingit põhiseaduse muutmist, vaid riigivanem võiks ta ellu kutsuda oma korraldusega. See nõukogu võiks mitmeti kasulik olla. Tema aitaks valitsuse reformid ja dekreedid viia elunõuetega kooskõlla ja teiseks hoiaks ära selle sisepoliitilise pinge, mis võib tekkida, kui parlament kauemaks koju jääb. Pealegi ei pääseks demagoogid sellesse nõukokku, sest ta liikmed määraks riigivanem, kes valiks sinna liikmed muidugi vaid nende asjatundlikkuse järgi. Kas sellest nõukogust kujuneks ülemkoda, küll seda elu pärastpoole näitab.“

Seega on päris selge, et eesti tõusikodanluse ringkonnad pooldavad teise koja loomist. Milline ta saab olema, selle kohta pole veel üksikasju teada, kuid seegi „Kaja“ kirjutus annab küllalt põhjust kinnitamiseks, et ülemkoda, kui ta moodustatakse, saab kujutama enesest tagurluse pesa, kuhu koondatakse mõjuvamate majanduse-ringkondade esindajad linnast ja maalt, vaimuliku seisuse ja sõjaväelaste esindajad. Töölisi ja tööraha esindajaid sinna muidugi ei lasta. Demokraatiaga saab sel asutusel niisama palju ühist olema kui kerjusel kuningaga, või revolutsioonäril tmukaga.

Kuid mitte ainult parlamendi reformiga ei piirdu eesti fashistide kavatsused. Nad lubavad reformeerida ka valimisseadust, kui valimised edaspidi üldse aset peaks leidma. Siseminister K. Einbund seletas, nagu kuulsime, ajakirjanikkudele, et valimisseadus vajavat täiendamist ja ümbertegemist, sest praegusel kujul olla selle seaduse võimalused „sekelduste ja mässu allikaks“. Järelikult tuleb valimisseadusi niiviisi täiendada ja ümber teha, et edaspidi „sekeldusi ja mässe“ ära hoida. Ja „Kaja“ näitabki teed, kuidas seda teha. Ta kirjutab: „Meie arvates oleks kõige otstarbekohasem tulevikus sisse seada

puhtakujulised isikuvalimised enamuspõhimõtte alusel ehk n. n. ringkonnavalimised. Ei saa salata, ka sel valimisviisil on omad puudused, kuid võrreldes proportsionaalse valimisviisiga on temal siiski rohkem vourusi. Kõigepealt asetab see valimisviis valitava isiku, tema omadused ja võimed palju silmapaistvamalt valija ette, kui seda teeb proportsionaalne valimisviis. Enamusvalimiste juures, kus iga ringkond saadab parlamenti ainult ühe mehe, selle, kes kõige rohkem hääli saanud, tekib vähem rahva killunemist, kui proportsionaalse valimisviisi juures. See on väga tõsine väide meie oludes, kus niipalju kaevatud poliitilise killunemise üle. Proportsionaalne valimisviis võimaldab ja otse õhutab killustamist. Ringkonnavalimised aga, enamuse põhimõttel, tasandavad vastuolusid üksikute rahvakihtide vahel ja sunnivad mõistliku kompromissi otsimisele. Enamusvalimiste üks tähtsam voorus on veel see, et ta hoopis kergemini loob parlamendis valitsusele kindla aluse.“

On selge, et tõusikodanlus, arvestades hallparunite võrdlemisi suure erikaaluga Eestis ning jõuka- ja kesktalurahva kaasa-tõmbamise võimalusega, loodab nende abil ringkonnavalimistel enamust saada ja sel teel teised kihid, välja arvatud suuremad linnad, uuendatud põhiseaduse ja valimisseaduste abil tulevases „parlamendist“ eemale tõrjuda. Peab tähendama, et seesugune asi, maksva terrori tingimustes ja talurahva väikekodanliste eraomanduslike kalduvuste juures, mitte võimata pole. Töölisklassile on seesugune valimisviis vastuvõtmatu. Sest kuigi töölisteklass ja kurnatavad kihid ei looda terrori reshiimis, ega isegi kodanlise demokraatia juures, parlamendiamuse kättevõitmisele, kasutab ta parlamenti ja valimisi siiski selleks, et töötavate hulkade klassiteadvust tõsta, oma jõudusid üle lageda ja mobiliseerida võitluseks tööraha seisukorra parandamise eest. Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri kavatsetavad uuendused on aga selle poole juhitud, et töölisteklassi ja kogu tööraha kurnatud hulkade võitlust raskendada ja takistada, töörahahulkade esindajatel parlamenti pääsmist kui mitte otse võimatuks, siis vähemalt võimaturaskeks teha.

(Järgneb.)

K. Radek

Sõja ettevalmistamise bilanss 1934. aastal

Jaapani sõjakamp laskis ettekuulutuse lendu, et 1935—1936. a. a. tulevat möödapääsematu kriis. Härra Mussolini ennustas juba mitme aasta eest, et suur poliitiline kriis Euroopas, see on nimelt sõda, algavat 1935. aastal. Meie hoidume oma ülevaates möödunud aasta rahvusvahelise poliitika kohta sõja algupäeva määramisest. On õigem enne neid nihkeid läbi vaadata, mis 1934. a. rahvusvahelises olukorras on sündinud, ja alles siis nende põhjal järeldusi teha.

*

Ja esimene, mis kindlaks teha tuleb — on see tõsiasi, et kapitalistliku maailma majanduslik arenemine väga pikkamisi on edasi läinud ja mitte mingisugust tõsist paranemist ei ole toonud. Valmistus on pisut kõrgem kui 1933. a., mil kriis hakkas depressiooniks muutuma. Seltsimees *Stalin* sõnad, et kapitalismi üldise kriisi tagajärjel hargestuva üleilmse majanduskriisi erilikule iseloomule vastavalt saab ka depressioon erilikku iseloomu kandma, on täielikult tõeks läinud.

Kapitalistlik maailm roomab maoli maas, ja sellepärast ei või tal veendumust olla, et ta juba mingisugusele laiale teele välja on jõudnud, mis kas või ajutiselegi tõusule viib. Kui aga kapitalistlik maailm enda ees ühtegi väljavaadet ei näe selleks, et oma sügavast kriisist rahuteel üle saada, siis jääb ka sõjateedel väljapääsu otsimise tendents, mille seltsimees *Stalin* oma kõnes XVI kongressil ära määras, täielikult jõusse. *Möödunud aasta kujutab endaga ühte sammu edasi teel uue maailmasõja poole.*

Mida andis siis 1934. aasta Euroopa suurriikide vahekorra alal?

Kevadel, kui saksa fashism enam vajalikuks või võimalikuks ei pidanud oma relvastusi varjata ja maailmasõja võitjatele väljakutse heitis, teatades, et ta Versailles'i lepingu keelupunktidega enam rehkendada ei taha, lõpetas Prantsusmaa 17. aprillil läbirääkimised relvadevähenduse konverentsi üle. Kuna need läbirääkimised ilma Prantsusmaata võimatud olid, siis keeldus nendest ka Inglismaa. Kapitalistlike mandririikide vahel kestis kuude viisi diplomaatlik võitlus. Selle võitluse

keskpunktis seisis küsimus, kuidas Saksamaa relvastusse suhtuda.

30. juulil esines inglise vanameelsete juht *Baldwin* Inglise parlamendis ja toonitas, et õhulaevanduse tehnika praeguse seisukorra juures läheb *Inglismaa piir mööda Reini jõge*, s. o., et inglise imperialism on sunnitud prantsuse-saksa sõja korral Prantsusmaa poolt välja astuma. Need Baldwin sõnad olid vaid prantsuse ja inglise kindralstaapide läbirääkimiste kajastuseks.

Samal ajal ajas saksa fashistide katse Austrias võimu haarata Saksamaa ja Itaalia vahekorra nii teravaks, et see mõnelegi kui läbikäimise lõpulik katkestumine mõlemi fashistliku riigi vahel paistis.

Alganud lähenemine Prantsusmaa ja NSV Liidu vahel avas uued röömustavad väljavaated, kujutades endaga sõjale vastutanevate jõudude ühendust; *see aitab sõja hädaoahu edasilükkamisele suurel määral kaasa.*

Kuid sama Baldwin esinemine vaidluste puhul Churchilli järelepärimise kohta 28. novembril Saksamaa õhurelvastuse üle näitab, et asi ei ole nii lihtne. Baldwin ei võtnud tagasi oma teadaannet selle kohta, et sõja korral Prantsusmaad Saksamaa vastu toetada tuleb. Siiski ei seisnud Baldwin väljaastumise raskuspunkt selles.

Briti peaministri asetäitja nõudis sedakorda Saksamaalt, et see otsekohe ütleks, kui suureks tema relvastus on läinud, et võimalik oleks laua taha istuda ja asjalikult läbi arutada, kas on võimalik Versailles'i lepingus seda parandust teha, mille saksa imperialism kelleltki küsimata juba tarvitusele on võtnud. Härra Baldwin võttis enda peale ülesande briti avalikku arvamist uskuma panna, et saksa relvastus ei ole veel nii suureks kasvanud, et see briti imperialismile kardetav oleks, ja et viimasel igal juhtumil korda läheb endale õhurelvastuste alal Saksamaa üle 50-protsendilist ülekaalu kindlustada. Ühtaegu pöördus Baldwin teadaandega Saksamaa poole, et see võib Inglismaa aineliku toetuse peale loota, kui ta relvastuseküsimuse reguleerimise üle läbirääkimisteks uuesti laua taha istub.

Baldwini kõne oli nende läbirääkimiste väljenduseks, mis telgi taga juba alanud

olid ja kus Saksamaa poolt esines Hitleri erivolinik *von Ribbentrop*. Neid mitteametlikke läbirääkimisi peeti samuti Prantsusmaaga ja Itaaliaga. Nende lõpptulemuseks oli kokkulepe Saari maakonna kohta, mille eesmärgiks oli, et selle küsimuse alal konfliktid kõrvaldada ja läbirääkimistele relvastuse üle, mida peale Saarimaa rahvahääletamist alata mõeldakse, teed puhastada. Läbirääkimiste aineks on *Saksamaa relvastuse legaliseerimine ühel või teisel tasemel*. Nii seab küsimuse üles vähemalt *inglise diplomaatia*, kelle püüdeks on Lääne-Euroopas iga hinna eest kokkulepet saavutada, et tal Kauge-Ida konflikti korral käed vabad oleksid.

See kõik tähendab, et Saksamaal 1934. aastal korda läks oma eesmärgile, nimelt — *tehnikat viimase sõna järgi relvastatud hulgalise sõjaväe loomisele* — tublisti lähemale jõuda. Kui suur Saksamaa relvastus praegu on, seda on raske ütelda. Kuid ei ole ühtegi kahtlust, et Saksamaal on juba suur õhulaevastik, raske kahurvägi ja tankid, sõjakeemiast juba rääkimata, mille alal tal teiste suurriikide kõrval suur ülekaal on.

Faschistlik Saksamaa on relvastuse küsimuses Versailles'i tõkkemüürist teatud määral „üle hüpanud“. Nüüd ei hakka ta mitte enam selle üle läbirääkimisi pidama, et relvastuse õigust saada, vaid relvastuse *astme* üle. Kui tal korda läheb rahvusvahelist kokkulepet saavutada, mis tema relvastuse legaliseerib, ja peale seda Rahvasteliitu tagasi tulla, siis avab see talle tee Inglise ja Ameerika laenude juurde, mis taile relvastumise edasijatkamise võimalikuks teeb.

Tulemus on selge: Euroopa keskpaigas on võrdlemisi vägev sõjalik jõud nähtavale ilmunud, kes avalikult kuulutab, et ta oma piiridega rahul ei ole. See tähendab, et *Euroopa keskpaigas on jõud kindlustunud, mis status quo'd* (maksvat seisukorda) *kaotada püüab*. See tähendab lihtsas keeles *sõjahädaohtu kasvav Euroopas*, kui see jõud juba lähemal ajal sisetiste vastuoludega seotud ei saa, ehk kui talle välist tõkkemüüri ette ei tehta.

*

Missugune on seisukord Kauges Idas?

Peale seda, kui Londoni läbirääkimised Inglismaa, Jaapani ja Am. Ühendriikide vahel mereküsimuste üle kokku varisesid, kuulutas Jaapan 29. detsembril 1934. a. *Vashingtongi lepingu katkestatuks*. See tähendab, et Jaapan teadustas teistele Vashingtongi lepingu osalistele, et ta selle

seisukorraga rahul ei ole, mis Kauges Idas 1922. a. maksma pandi, kui Jaapan sunnitud oli Nõukogude Primorjest ja Schantungist lahkuma ning status quo'd kõigepealt Hiina suhtes maksvaks tunnistama.

Missugused on need muutused Kauge Ida seisukorras, mis Jaapanit sundisid Kauges Idas, eriti Hiina suhtes, status quo muutmist nõudma?

Iga riigi suveräänsus ja iseseisvus oleb eeskätt tema enda jõust. Hiina oli 1932. a. jõuetu. Sellepärast olenesid edaspidised otsused tema iseseisvuse alalhoiu, tema suveräniteedi kohta Hiina sisemisest arenemisest, — sellest, kas saavad kindralite vahelised tülid likvideeritud, kas saab ühtne sõjavägi loodud ja terve maa ühtsaks riigiks ühendatud.

Hiina kodanikud ei osutunud suuteliseks Hiinamaad ühendama. Samuti ei soovinud ka rahvusvaheline imperialism Hiina ühinemist. Rahvusvahelise imperialismi esindajad tervitasid Tshan-Kai-Schi võitu kui Hiina stabiliseerumise algust. Kuid need olid silmakirjalikud sõnakõlksud. *Ei Jaapan ega Inglismaa ei tahtnud ühendatud, tugevnenud Hiina oletsemist*. Ühinenud, kõvenenud Hiina tähendaks jaapani ja inglise imperialistide eesõiguste lõppu. Am. Ühendriigid ei läinud kaugemale väikeste viljalaenude andmisest Hiinale, millised ameerika pankadele võimaldasid osa ameerika vilja ülejääkidest maha müüa, Tshan-Kai-Schile aga — äramüüdnud viljast raha saada ja selle raha eest Ameerikast väikese arvu lennukeid osta. Need lennukid avaldasid mõju hiina punaväe vastase võitluse käigu peale, kuid neid oli liig vähe selleks, et neil Jaapani suhtes oleks võinud mõju olla.

Kuid mitte ainult *Hiina mädanemine ja tõsise abi puudumine teiste imperialistlike riikide poolt* ei loonud selle seisukorra, mis Kauges Idas praegu maksev on. Sellesamas suunas tegutses ka *Am. Ühendriikide merepoliitika*. Peale Vashingtongi konverentsi algas Ameerika arengus seesugune ajajärk, mis ameerika pankurid ja trustikuningad veenduma pani, et terve maailm siin nende vestitaskus on, sest nemad on ainuke maa, kes kapitali mistahessugusel hulgal välja vedada võib, kuna samal ajal kõik teised suurriigid nende võlgnikud on.

Mis Kauge Ida seisukorda puutub, siis veendus ameerika trustikapital veel enam oma kõikvõimuse kahe tõsiasja põhjal. Ameerika surve üles Inglismaa vastu alles liidust Jaapaniga lahti. Jaapanit tabas 1923. a.

maavärisemine, mis talle niipalju kahju tegi, kui ta maailmasõjas kasu oli teeninud. Selle tagajärjel otsustasid Am. Ühendriigid, et laevastiku suurendamisega sel määral, nagu see Londoni lepingus ette oli nähtud, võib oodata.

Kuid maavärisemine ei hävitanud jaapani monopolistlikku kapitali. Maavärisemine ei hävitanud jaapani mõisnike, kes talupoegadest üle poole nende sissetulekust välja pigistavad ja selkombel saadud raha pankadesse ning ettevõtetesse mahutavad. Monopolistliku kapitali areng läks Jaapanis peatamatult edasi, ja kriisid, mis maad vapustasid ja Jaapani valitsevatele klassidele „memento mori!“ („mõtlege surma peale“) hüüdsid, õhutasid neid ainult lautumispüüetele Aasia mandril. Ja kui ameerika kapital, kes küllaldast relvastatud jõudu ei olnud loonud, et Jaapani lautumispüüdeid takistada, samal ajal katset tegi Jaapanit Mandshuurias kitsendada, tuli kätte 18. september 1931. a. — Mandshuuria vallutamine Jaapani poolt. Kauge Ida ajaloos algas uus lehekülg, millele oli kirjutatud: *Jaapani püüe hegemooniale Kauges Idas*. Washingtoni kokkuleppe kokkuvarisemine — see on vaid selle tõsisaja juriidiline vorm.

*

Mida toob 1935. aasta? Kas toob ta sõja, või mõõdub ta rahu seisukorras?

On arusaadav, et mitte keegi, kes prohv et ei ole, ei või seda ette ütelda. Kuid 1934. aastal ei suutnud imperialistlikkude suurriikide leeride vahekorid sõjaks nende endi vahel veel lõpulikult välja kujuneda, ega ei läinud veel korda niisugust imperialistlikkude jõudude kombinatsiooni luua, kes oleks julgenud NSV Liidu vastast sõda ette võtta.

Ei ole Saksamaal veel korda läinud oma liitude süsteemi luua, kõigist oma suurtest edusammudest Poolamaa suhtes hoolimata, ega ei ole Jaapanil korda läinud kas või ainelikugi toetuse kohta Inglismaa poolt lubadust saada, ilma milleta iga suur sõda, mille Jaapan ette võtab, avantüür oleks. *Niihästi Jaapan kui Saksamaa — kaks peamist suurriiki, kes status quo (maksva seisukorra) muutmise poole püüavad*, — teevad ka 1935. aastal katset endile liitlaste leidmise küsimust, mis neile põhiküsimuseks on, lahendada.

Niihästi Euroopa, kui ka Kauge Ida seisukorra võti on Suurbritannia käes, kes püüab mõlemil mandril kaaluks olla. Selle tasakaalustamise-poliitika eesmärgiks on Suurbritannia imperialismile võimalust leida otsustaval silmapilgul oma mõju kord ühele, kord teisele vaekausile visata. Ei ole kahtlust, et Suurbritannia rahu alalhoidmisest veel huvitatud on. See oli üks põhjusi, mis teda iga regionaalpakti ideed pooldama tõukas. Kuid seesuguse tasakaalustamise-poliitika juures võib silmapilk kätte jõuda, mil briti imperialism kartusel, et ta oma võimalikkudest liitlastest võib ilma jääda, tasakaalu kaotab ja vastutuse sõjajõudude vallalepäästmise eest oma peale võtab, olgugi et see sõda temale peale Britannia impeeriumi lagunemise mitte midagi tuua ei või.

Nõukogude Liit võitles terve aasta läbi rahutendentside kõvendamise eest; ta võitles selle eest, et võitluseks rahu eest kõiki riikisid ühendada, missugused need motiivid, mis nende seisukoha määravad, ka ei oleks. Seda poliitikat jätkab Nõukogude Liit ka edasi. Kuid ühtaegu ei pigista ta oma silmi mitte silmapilgukski kinni nende hädaohtude kohta, mis rahuasja ähvardavad.

B. BORILIN

1935. aasta lävel

Teise viisaastaku teine aasta on lõppenud. Toome siin mõned esialgsed arvulised kokkuvõtted, mis näitavad rahvamajanduse määratud tõusu sel aastal.

Ligemale 39 miljardi rublani (1926—1927. aasta hindades) ulatas tööstuslikkude rahvakomissariaatide valmistustoodang. Kasv — 1933. aastaga võrreldes, — 19,2 prots.

Ligemale 21,5 mlrd. rublani ulatasid kapitalaalsed mahutused 1934. a. kõigil rahvamajanduse aladel kokku. Kasv 18,2 prots.

Raudteede vedu ulatas 1934. a. ligemale 202 mlrd. tonn-kilomeetrit. Kasv — 18,9 prots.

Põllumajanduse traktoripargi võimsus ulatas 1934. aasta lõpuks ligemale 4460 tuh. hobusejõuni. Kasv — 39,2 prots.

Veiste koguarv suurenes 1934. a. suveks 10,4 prots., lammaste ja kitsede arv — 3,4 prots., sigade arv — 43,9 prots.

Laialttarvitatavate kaupade valmistus tööstuses kasvas 17 prots.

Väikemüügi kaubaläbikäik riigi- ja kooperatiivkauplustes ulatas **61 mlrd. rublani**, tõustes 24 prots. võrd minevaastastest tasemest kõrgemale. **Rahvasissetulek** suurenes, esialgsete kokkuvõtete järgi, enam kui 14 prots.

Mis võib veel paremat pilti anda, kui need arvud? Nad kõnelevad sotsialismi uutest võitudest meie maal.

Rasketööstus sammub teiste tööstuseharude eesotsas. Nagu esialgsed andmed näitavad, täitis rasketööstus 1934. a. plaani 101 prots. võrd ja tõusis 1933. a. tasemest 26,7 prots. kõrgemale. See annab talle võimaluse viieaastaplaani ülesande 1935. aasta kohta rahvamajanduse niisugustel tähtsatel aladel, nagu elektrienergia valmistus, sõetööstus, valtsitud metalli, eriti kõrgevärtusliku metalli, vase, tsingi, alumiiniumi, siis veduriehituse, vaguniehituse, traktorite, kombainide, metallilõikemasinate, lokomobiilide valmistuse jne alal mitte ainult ära täita, vaid ka ületada.

Rasketööstus jõudis niisugusele tasemele, mis lubab 1935. a. kohta valmistuseks ette tähistada **126,7 tuhat** traktorit (tinglikult 15-hobusejõulised), kuna viieaastaplaani järgi tuleks neid 1935. a. kohta 113,3 tuhat, 20 tuhat kombaini (plaani järgi 16 tuhat), 26 tuhat metallilõikemasinat (plaani järgi 24 tuhat), kaubavaguneid niisugusel hulgal, mis viieaastaplaani tähistustest kaugelt üle ulatab. See tähendab, et 1935. a. astume jällegi põllumajanduse

mehaniseerimises (traktorite ja kombainidega varustamises) ja raudteetranspordi liikuva koosseisu põhjaliku ümberehituse teostamises jne otsustava sammu edasi.

Hülgavaks leheküljeks rasketööstuse arenemises 1934. aastal on metallivalmistuse määratu tõus. Kivisõetööstus, mis kivisõetoodangut 23,7 prots. võrd tõstis, jõudis 1934. aasta plaani täitmisele üsna lähedale.

Muidugi ei ole siin ülesanded kaugeltki veel kõik läbi võetud. Tööstuses, sealhulgas rasketööstuses, leidub veel mahajäänud jaoskondi ja kitsaid kohti. Tarvitseb vaid niisuguste tähtsamate rasketööstuseharude peale tähendada, nagu **naftatööstus** või **metsatööstus**, mis sellest hoolimata, et 1934. aastal, 1933. aastaga võrreldes, suur tõus oli, plaanilistest kavatsustest siiski suuresti maha on jäänud.

Rasketööstus on **omaduselt** tuntavalt paremaks läinud.

Tehnilis-majanduslikkude koefitsientide paremaksminek ühes toodangu kasvuga võimaldas 1934. aasta 10 kuu kestel omahinda kogu rasketööstuse alal 4,5 prots. alandada.

Kuivõrd tõhus ja tagajärjekas oli 1934. aasta valmistusprotsesside omastamine, selle iseloomustamiseks on üliväga huvitav toodangu absoluutset juurdekasvu eritööstuseharudes 1933—34. a. terve esimese viisaastaku juurdekasvuga võrrelda. Seda näitab selgelt alljärgnev tabel.

Tööstuse toodang tööstuseharude järgi 1928-32. ja 1933-34. a.

Tööstuseharud	Mõõduühik	1928. a.	1932. a.	Absol. juurdekasv 1928. a. kuni 1932. a.	1934. a.	Absol. juurdekasv 1932. a. kuni 1934. a.
Kivisüsi	mln. tonni	35,2	64,3	29,1	93,5	29,2
Malm	" "	3,3	6,2	2,9	10,5	4,3
Teras	" "	4,3	5,9	1,6	9,6	3,7
Valtsitud metall	" "	3,4	4,3	0,9	6,6	2,3
Tsink	tuh. tonni	2,2	14,8	12,6	26,3	11,5
Vedurid	üksikult	580	942	362	1375	433
Kaubavagunid (arvates 2- teljelisteks)	tuhandetes	10,9	23,1	12,2	35,3	12,2
Automobiilid	" "	0,7	23,9	23,2	72,0	48,1
Autokummid	" "	84,4	552,5	468,1	1500	947,5

Siin leiavad seltsimees **Stalini** sõnad tööstusetoodangu kasvu seadusepäraste kohta teisel viisaastakul erandlikult selget kinnitust. Absoluutne juurdekasv on teise viisaastaku kahe aasta jooksul suurem,

kui esimese viisaastaku 4—4½ aasta jooksul. On selge, et omastamise edusammud loovad samm-sammult eeldused uueks võimsaks tööstusliku tõusu hoovõtteks (Stalin) teise viisaastaku lõpul.

Möödunud kaks aastat väljendavad selgelt sotsialistliku põllumajanduse tendentsi arengutempodes sotsialistlikule tööstusele järele jõuda. Nii oli põllumajandusliku toodangu juurdekasvu tempo 1933. a. tööstusetoodangu juurdekasvu tempoga peaaegu ühesuurune. Kuid 1934. a. said elanikud halbade meteoroloogilistest tingimustest hoolimata, selle tõttu, et vilja kaotsimineku vastu hoogsamalt võitlust peeti, 200—300 mln. puuda vilja rohkem kui mineval aastal. See on kolhooside süsteemi suur võit.

Loomakasvatuse toodang on, loomade arvu arengus sündinud murrangu tagajärjel, esialgse hinnangu järgi enam kui 13 prots. kasvanud. Seesuguste kultuuride toodangu suure kasvu juures, nagu suhkrurpeedid, tubak ja mahorka, on teised tehnilised kultuurid (*puuvill*), samuti loomatoidukultuurid, veel maha jäänud. Kuid vastuvaidlematuks järelduseks põllumajanduse arengule teise viisaastaku 2. aastal on see, et põllumajandus on tagasipööratavalt võimsa tõusu teele asunud.

Sotsialistlikus põllumajanduses toimivatest omaduslikkudest nihketest kõnelevad niisugused tõsiasiad, nagu järsk paranemine tähtsamate põllumajanduslike hoogtööde käigus, külvitöödes ja viljakoristuse tähtaegades ning omaduses, kesaja sügiskünni plaanide täitmine, agrotehniliste toimingute kiire levimine. Selletsamast kõnelevad sama piltlikku keelt niisugused tõsiasiad, nagu nisukülvi edasilikumine põhjapoolsetesse raioonidesse. 1934. aastaga on märgitud uus aste, mis põllutööde *mehaniseerimise* alal kätte on saadud. Kombainile, mis sovhoosides viljakoristusel kiiresti laialt tarvitusele võeti, on 1934. a. ilmingimata suureks võiduaastaks. Kui 1933. a. sovhoosides koristatud teravilja üldhulgast 38,3 prots. oli kombainidega koristatud, siis oli 1934. a. see protsent juba 74,2. Masina- ja traktorijaamade liinis suurenes kombainidega viljakoristamine kolmekordseks. Kombaini levimine on selle tunnistuseks, et masinatega valmistuse süsteem põllumajanduses kiiresti juuri ajab.

1934. a. sai riik sotsialistlikult sektorilt 92,3 prots. kogu viljast, kuna aga 1932. a. sotsialistlik sektor riigile vilja kõigest 85,6 prots. andis ja 1933. a. — 89,5 prots.

1935. a. saab kolhooside süsteemi edasikasvu ja kindlunemise aastaks.

Raudteedele oli 1934. a. kasvu ja tuvenemise aastaks. Ööpäevased laadimistööd raudteedel suurenesid 51,2 tuh. vaguni pealt 1933. a. kuni 56 tuh. vaguni

1934. a., s. o. 9,4 prots. Raudteede laadimistööd kasvasid 18,9 prots. See on selektatav raskelaadungite (sõe, nafta, maagi, metalli) tuntava kasvuga, teiste laadungitega võrreldes. Veondus ei olnud sel aastal suuteline rahvamajanduse kasvanud nõudeid veovahendite alal rahuldama. See lahkõlaline vahekord raudteevedude kasvu ja rahvamajanduse kasvu üldiste tempode vahel jääb ka 1935. aastale tähtsamaks probleemiks, mille lahendamisele vaja kõige suuremal hulgal jõudusid koondata. 1934. aasta kogemus näitas, et raudteedel on palju võimalusi oma töö parandamiseks. Veondusetöö tehnilised näitajad (veduri ja vaguni jooksuulatus ööpäeva kohta jm.) on märgatavalt tõusnud. Kuid samal ajal on kaubavaguni *tühjaltjooksu* protsent 1934. a. suurenenud 28,6-ni, 1933. a. 27,9 vastu. Mitte-rahuloldavas seisukorras on ka vagunimajandus. Vagunite arv kasvas 1934. a. kõigest 3 prots. Seda on kindlasti vähe. Kaubavagunite ehitus teeb 1935. a. järsu hüppe. Meie tehniline aluspind kindlustab seda täiesti.

1935. aasta peab olema raudteeveonduse ja kõigi teiste veonduseliikide alal igakülgse tehnilise ümberkorralduse aastaks.

1934. a. — see oli aasta, mil väikemüügi *kaubaläbikäik* suurel määral tõusis, kaubaressursid niihästi põllumajanduse toodangu kui ka laialt tarvitataavate tööstusesaaduste alal hoogsasti kasvasid. Laialt tarvitataavate tööstusesaaduste valmistus näitab tendentsi toodangu kasvu tempo *kõrgenemise* poole „B“ rühmas (tarbeasju valmistav tööstus) ja kasvu tempode üksteisele *lähennemise* poole „A“ ja „B“ rühmas, mis on teise viisaastaku üheks ülesandeks. Kergetööstuse mahajäämise juures tegi toiduainetetööstus 1934. a. suure sammu edasi, suurendades oma toodangut 21—22 prots. ja kasvu tempos rasketööstusest ainult mõne protsendi võrd maha jäädes. „B“ rühma hoogsustatud kasv peab ka 1935. aastal edasi kestma. See omandab iseäranis suure tähtsuse seoses leivakaardi-süsteemi likvideerimisega ja kaupade vabamüügi meetodite hargestamisega riigi- ja kooperatiivmagasinides.

Hargestatud nõukogulik kauplus ja põllumajandusesaaduste kokkuostmine kolhoosi-talurahvalt riigi kätte — juheloop, ja vaba kaupade ning saaduste müük kolhoosi-talurahvale riigi- ja kooperatiivmagasinidest — teisel pool, muutub riigi käes võimsaks abinõuks sideme arendamisel ja kõvendamisel tööstuse ja põllumajanduse vahel.

Praegu on teoksil seesuguse kauplemise laialine hargestamine, milles pooltena esinevad *sotsialistlik* tööstus ja *sotsialistlik* põllumajandus, ja kus erasahkerdajal, kapitalistil-vahetalitajal aset ei ole.

Üleminek ühtsatele riiklikkudele hindadele tähendab, et tõsiselt kasvab raha osa rahvamajanduses, mis kaubaläbikäigu edasise hargestamise tingimuseks on, ja et isetasuvus ning plaanidistsipliin kõveneb. See üleminek lööb sahkerdusel jalad

alt ära ja loob aluspinna süstemaatlikuks hindade alandamiseks.

Üleminek hargestatud nõukogulikule kauplemisele teeb tööpalga tööviljakuse tõelikuks reguleerijaks.

Kõige selle tõttu võimaldab kaardi-süsteemi asendamine hargestatud nõukoguliku kauplemisega töörahva tarvete igakülgset rahuldamist, teise viisaastaku ühe otsustava ülesande täitmist.

J. L.

Leivakaardi-süsteemi kaotamisest N. Liidus

Kaardisüsteemi kaotamine, mis N. Ljudus 1. jaanuarist 1935. a. läbi viidi, on sündmus, mille tähtsus isegi väljapoole riigipiirisid ulatab. Kaardisüsteemi kaotamine sünnib ja on võimalik nende saavutuste tagajärjel, milleni Nõukogude Sotsialistlik Vabariik sotsialismi ehitamises viimastel aastatel on jõudnud. On huvitava märkida, et N. Liidus leivakaartide kaotamine just sel silmapilgul sünnib, kui mõnes kapitalistlikus riigis, näiteks Saksamaal, fashistlik kord majanduse arenemise nii sügavasse aukku on juhtunud, et normeerimise süsteem, kaupade puuduse tagajärjel, tegelikult juba maksma on pandud. N. Liidus ei olnud kaardisüsteemi maksmapanek seotud ei majandusliku varinguga ega üldse majanduse tagurpidimine-kuga, vaid, vastupidi, majanduse tõusuga, industrialiseerimisega, põllumajanduse ümberkorraldamisega jne.

1928. a., mil meie „ratsioonimise“ süsteemi leiva jaoks sisse seadsime, oli aasta, mil meie tõega teatud raskusi, teatud puudust viljast, leivast ja mõnest teisest saadusest tundsim. Kuid põhjus siin ei seisnud mitte selles, et partei vale poliitikat ajas, nagu seda omal ajal parempoolsed ja kõiksugused muud oportunistlikud ollused kinnitasid; ei olnud need raskused tekkinud ka majanduse varingust. Need olid kasvu raskused. Nende põhiolu peitus meie majanduse struktuuris, iseäranis põllumajanduse struktuuris.

„Meie leivaraskuste alus — ütles sm. Stalin vestluses Sverdlovi kommülikooli, kommakadeemia ja punaste professorite instituudi õpilastega — seisab selles, et kaubandusliku vilja valmistuse kasv aeglasemalt sünnib kui leiva tarvituse kasv.

Kasvab tööstus, kasvab tööliste hulk. Kasvavad linnad, kasvavad lõpuks raioonid, kus tehnilisi tooraineid kasvatatakse (puuvill, lina, peedid jm.), mis suuremal hulgal kaubanduslikku vilja nõuavad.“

Üks tuntumaid majanduseteadlasi sm. Ra-golski¹ toob järgmised andmed meie kasvu kohta. Kui võtta 1913. a. = 100%, siis on nüüd vastavalt:

teravilja turutoodang . . .	52%
tööstusetöölise arv . . .	141,5%
linnaelanikkude arv . . .	113,6%
ühe töölise leivatar- vidus . . .	131,0%

Teravilja madal turutoodang on seletav just sellega, et peale Oktoobrirevolutsiooni mõisate suurpõllupidamine ära hävitati ja selle asemel meil väikeste lihtkaubavalmistajate — keskmiku- ja kehviktalupoegade hulk 15 miljonilt 24 miljonini kasvas. Aga meie teame Marxi ja Lenini õpetusest, et lihtkaubavalmistaja turutoodang väga madal on.

Tegelikult oli seisukord 1926/1927. a. (aasta enne kui leivakaardid maksma pandi) järgmine:

andsid vilja turu jaoks (turutoodang):	
sovhoosid ja kolhoosid	6%
kulakud	20%
kehvikud ja keskmikud	74%

Tähendab — $\frac{3}{4}$ kogu viljast, mis turule toodi, tuli kehviku ja keskmiku majapidamisest, mille turutoodangu osa kogutoodangust aga ainult 11,2% oli.

Siit on arusaadav, miks — vaatamata sellele, et teravilja üldtoodang ainult na-

¹ Vaata koguteos: „На новом этапе социализма“ (lk. 417).

tukene vähem oli kui enne revolutsiooni (300 mln. puuda vähem) — turutoodang, nagu juba ülevalpool näitasime, pool vähem oli.

Niisugune oli seisukord 1928. a. Sellest raskusest väljapääsu otsisid parempoolsed selles, et kiiremini üksikmajapidamist, isegi kulaklikku majapidamist, arendada (mille turutoodangu osa — 20% oli), selle vastu aeglasemalt arendada tööstust, ja kui viljast puudus tuleb, seda isegi välistamalt sisse vedada. Partei niisugust plaani vastu ei võtnud. Ta heitis kõrvale parempoolsete teooria ja oportunistlikud seaded ja seadis üles kiirete tempodega industrialiseerimise ning põllumajanduse kollektiviseerimise kavad.

Aga selleks, et partei pealiini võidurikalt teostada, oli tarvis varustamise alal terve abinõude süsteem läbi viia:

1. tuli äärmiseni tsentraliseerida kogu varustus;

2. maksma panna tähtsamate toit- ja teiste tarbeainete alal kaardisüsteem;

3. organiseerida terve rida kinniseid kauplusi, hiljem TVO-d (töölise varustamise osakonnad) jne. See tsentraliseeritud süsteem andis kõigepealt võimaluse põllumajanduse saadused kulakutelt kätte saada, kes hakkasid vilja peitma, riigi viljakokkuostjatele vastu hakkasid ja isegi keskmikke oma poole võita püüdsid. Riigi

kätte kogutud saadusi, mida ülevalnime-tatud põhjustel vähevõitu oli, tuli nüüd nii jaotada, et saadused just nende isikute kätte satuksid, kes kõige tähtsamatel rahvamajanduse aladel töötavad, mitte aga vabamüügi korras klassivaenlase, kodanluse jäänuste, kätte ei läheks.

Partei ja nõukogude valitsus hoolitseti väga selle eest, et tööliste materjaalne ja kultuurne seisukord ühes sotsialistliku industrialiseerimisega tõuseks, aga mitte ei halveneks.

Meie kõik teame, et töölised rasketööstuses rohkem leiba said kui teenijad või mõned teised töölised, peale selle veel industrial-kaardi „A“ grupist, ning viimasel ajal veelgi TVO kaudu rea kõige tarvilikumaid toitaineid odava hinnaga. Et veel kord tõestada, et tööliste seisukord kiire industrialiseerimisega ja sellega kaasakäiva ratsioonimise süsteemiga ei halvenenud, vaid isegi veel tõusis, toome mõned võrdlused Eestimaa tööliste oludega.

Võtame konkreetselt ühe ettevõtte tööliste varustuse ja võrdleme seda siis varustuse võimalustega fashistlikus Eestis.

Kalinini linna (endine Tverj) — kudemisevabrik „Proletarka“, kus oli: töölisi — 496 in., teenijaid — 225 in., inseneri ja tehnikuid — 96 in., kokku — 717 inimest, sai 1933. a. oktoobrikuus produkte (tonnides)¹:

Produktid	Tsentraliseeritud korras — industriaalselt	Ühiskondlik tootmine	Tsentraliseeritud korras	Oma toitluse baasist	Kokku
Liha	3,6	3,6	3,1	6,6	16,9
Kala	3,4	3,2	0,6	—	7,2
Kartulid	51,0	47,1	15,0	480,0	594
Aiavilja	—	28,0	17,6	—	45,7
Munad (tuhat)	—	—	0,6	12,8	13,4
Piim (tsentn.)	—	5,6	745	97,7	848,7

Kui võtta nüüd keskmiselt, kui palju ühe töötajaga peale produkte tuli, siis saame järgmised andmed:

Liha	23,2	kg.
Kala	10,0	„
Kartuleid	828	„
Aiavilja	63,7	„
Mune	18	tükki
Piima	118	kg.

• Neid keskmisi andmeid ei tule igatahes küll mitte mehaaniliselt ilma arvustamiseta võtta; tegelikult nii ühetasaselt neid

produkte muidugi ei jaotatud; kuid siiski on töölistel, madalate, kinnise kaupluse hindade juures, võimalik seda produktide hulka välja osta ja isegi veel teisi nõudeid oma palgast rahuldada, eestkätt leiba, suhkrut jne osta, mis samuti kinniste kaupluste hindadega ostetakse. Vaatame nüüd, kuidas see kaubahulk vastab Eestimaa kiutööstuse tööliste palgaoludele.

Kui võtta 1933/34. aasta Eestimaa turu-

¹ Andmed võetud raamatust: Болотов „Вопросы снабжения“, lhk. 47—48.

hinnad ja välja arvata nende produktide väärtus, siis saame järgmise pildi:

Turu hind 1 kg.-sent	Produktide hulk (kg)	Summa (sent.)
28 — 30	liha — 23,8	790
20 — 25	kala — 10,0	250
28 — 30	kartul — 828	2484
1,0— 1,5	aiavili — 63,7	95
5 — 7	munad — 18 t	126
9 — 10	piim — 118,3	118,3

Kokku kr. 49.28.

Kas on kiutöölise palk Eestis nii suur, et seesugust summat toitainete eest välja anda. „Klassivõitluses“ varemalt toodud andmed näitavad, et kiutööliste palk Eestis on 1,5 kuni 1,8 krooni päevas, mis kuus 45—50 krooni kõige rohkem välja teeb. Seega käiks nimetatud produktide väljaostmine üksi juba üle jõu. Aga leib, suhkur? Aga korter, riided jne? Kas on üldse veel pikemaid seletusi tarvis? Lugejal on nüüd igatahes selge, kui palju ees on sotsialistliku süsteemi tööline oma varustamises, võrreldes kapitalistliku süsteemiga. Kinnise ja normeeritud kaubanduse kaudu ajas proletaarne riik järjekindlalt töölisteklassi olukorra parandamise poliitikat. Sellest on selgesti näha, kui tähtis abinõu tööliste varustamiseks kõik see normeerimise süsteem on.

Põhjenedes niisugusele varustamisesüsteemile saigi N. Liit ägedas võitluses partei pealiini eest, kompartei peastaabi ja sm. Stalini juhtimisel, oma suured võidud esimesel viisaastakul ja iseäranis teise viisaastaku esimestel aastatel. Paremaks töestuseks siin on metallurgia aastase plaani täitmine 10 mln. tonni suuruses enne tähtaega (16. detsembriks).

Põllumajanduses oli juba 1933. aastal seesugune viljasaak, mida Venemaa varemalt ei tunnud (keskmiselt 7,9 tsentn. hektaarilt), ja 1934. a. oli vaatamata selle peale, et mitmes lõuna-raioonis põua tagajärjel vilid ikaldas, siiski üldine viljasaak 200—300 mln. puuda suurem kui eelmisel aastal. Arusaadav, et see „jumalalt“ ei tulnud, vaid enamlaste kätetöö on. See võit looduse üle on seletatav nõukogude süsteemi paremustega. Enamlik töö organiseerimine kolhoosides, miljonid raudhobused külas ja proletaarse riigi juhtivus, poliitosakondade töö, kõrge agrotehnika — see on põhjuseks, miks Nõukogude Liidus kapitalistliku aja, tsüklilise viljasaagi seadus kaob, miks Nõukogude Liidus viljasaak püsivalt kõrge on. Eesti kohta, näiteks, meie seda ütelda ei saa. Kui võtta 1930. aasta = 100, siis saame järgmise pildi:

Eestimaa	Nõukogude Liit
1930 — 100	100
1931 — 73,3	83,2
1932 — 88,5	83,5
1933 — 98,0	107,7
1934 — ?	110,0

Kuid seejuures ei tohi meie unustada, et N. Liidu viljasaak, kõigest viimase aja saavutustest hoolimata, ikkagi veel sama Eestigi viljasaagist maha jääb (Eestis keskmine viljasaak — 12—15 ts. hektaarilt), mida tsariaegne mahajäänumus seletab, mis ühtlasi aga ka näitab, kuipalju veel viljasaagi tõstmiseks töötada tuleb. Tehniliste kultuuride alal on põllupind laienenud, võrreldes 1928. aastaga, 50% võrd.

Üldse ostis riik 1934. aastal üle 1500 mln. puuda teravilja kokku, millest 92% andsid kolhoosid ja sovhoosid. Lugejal võib nüüd aga küsimus tõusta: et kui see vana kaardisüsteem nii hea on, kui ta niisugused suured saavutused andis, miks ta siis ära kaotatakse? Vastuseks tuleb meelde meelde kõige enne sm. Stalini seadet partei 17. kongressil:

„Et maa majanduslik elu allikana hoovama võiks hakata, tööstusel ja põllumajandusel tõuge oleks oma produktsiooni edaspidiseks tõstmiseks, selleks on vaja, et oleks veel üks tingimus, ja nimelt — laiendatud *kaubaringkäik* linna ja küla vahel, kogu maa raioonide ja oblastite vahel, rahvamajanduse mitmesuguste harude vahel.“

Kuid kõige rohkem takistab aga kaubaringkäigu arendamist just see normeerimise-broneerimise- ja kaardisüsteem, mis ei lase kaupa kiiresti liikuda; kaup jääb magasinides, poodides seisma, ootama, millal tarvitaja vastava kaardiga või mõne teise tokumendiga talle järele tuleb. Kauba kiirem ringjooks aga on omakorda tähtsamaks teguriks selleks, et raha, kui liikumise abinõu, oma funktsiooni paremini täidaks. Kaardisüsteem aitas kaasa ühtlustamise tendentsile Nõukogude Liidus, mille vastu tegelikult suurt võitlust peetakse. Ebanormaalne on ju niisugune nähe, et senini poodides mitte elavat inimest ei arvestatud, vaid „keskmiselt kaalutud“ tarvitajat, tokumenti, kaarti, aga mitte tarvitajat, kui elavat inimest, kellel on oma iseäraldused, oma maitse jne. Ammu on ju teada, „et ühtlustamine tarvitustes ja isiklikus eluolus on reaktsioonilik väikekodanline rumalus, mis väärteline mingile ürgaegsele askeetide lahkalgale, mitte aga sotsialistlikule ühiskon-

nale, mis organiseeritud marksistlikult; sest ei saa nõuda, et kõigil inimestel oleksid ühesugused tarvidused ja maitsed, et kõik inimesed oma isiklikus eluolus elaksid ühe mudeli järele“ (Stalin).

Nii et ka sellest küljest kaardisüsteemil palju puudusi on. Raha, mida meie peame igatsemoodi kindlustama, ei suuda niisuguses olukorras, kus mitmesugused hinnad on, oma kontrolli funktsioone korralikult täita. Raha autoriteet saab niisugusel juhtumil, kui turuhinnad mitu korda kõrgemad on kui kinnistes kooperatiivides, tugevasti vapustatud. Isetasuvuse põhimõtte, mis peab läbi imbuma tervest meie majandusest, kannatab samuti selle all, et mitmesugused hinnad maksvusel on; see raskendab planeerimist, raskendab kontrollimist.

Peale selle võimaldab see ratsioonimise süsteem kõiksugu spekulatsiooni, kuritarvitusi, bürokratismi. Lõpuks ei ole see süsteem ka mitte odav. Sm. Molotov tähendab oma aruandes, et see aparaat, kes neid kaarte välja annab, 300 mln. rbl. maksta tuleb; kui palju see maksta läheb neile, kes neid kaarte tarvitavad — töolistele, kui palju higi ja närvisid nad kulutavad, see on välja rehkendamata.

Nii et seisukorras, kus juba võimalik on laiendatud nõukogude kaubandusele üle minna — peab see üleminek *kiiremas korras* sündima.

„Niisuguse seisukorra juures võib leiva ja mõne teise produkti kaardisüsteem varustamise paremustamisele ainult takistuseks olla, ja seepärast tuleb ta ära kaotada.“ (ÜK(e)P KK pleenumi resolutsioon.)

Kui tahaksime endile need võimalused selgeks teha, mis lubavad kaardisüsteemilt leiva „vabamüügile“ üle minna, siis kerkib kõige enim küsimus vilja tagavaradest. Ülevalpool rääkisime juba, et riigi käes on praegu 1500 mln. puuda vilja. Kas see on palju või vähe? Võrdleme sõjajärgsete arvudega. Toiduvilja turutoodang 1913/14. aastal oli 1300 mln. puuda, aga sellest veeti väljamaale 600 mln. puuda, nii et sisemaa tarvituseks ainult — 700 mln. puuda jäi. Seda „näljapajukit“ meie muidugi aluseks võtta ei saa. Meil on leiba rohkem, sest et väljavedu meil üle 60 mln. puuda ei tõuse.

Nii jääb sisemaa tarvitada 1400—1500 mln. puuda. Igatahes on kasvanud ka mitte-põllumajanduslikkude elanikkude (turuvilja tarvitajate) arv, ja nimelt 1913. a. kuni 1932. aastani — 56,7%, kuna aga viljatagavara on kasvanud 100%. Edasi, kui meie rehkendame, et „keskmiselt“ üks inimene

16 kg. leiba kuus tarvitab (nii umbes tulebki eelarve andmetel 1925/26. aasta kohta), siis teeks see aastas 12 puuda. Kui 1500 mln. puuda 12 peale jagame, siis saame 125 mln. inimest.

Tegelikult oli kaardisüsteemiga varustatud 50 mln. linnaelanikku ja 24 mln. talupoega, kes tehnilisi kultuurisid ja muid tooraineid tööstusele kasvatavad. Täheleb — kartust leivapuuduse kohta ei võid olla. Aga paljudel tekib siis teine küsimus: kui leiba nii palju ja küllalt on, miks siis hinda kõrgendati? Paljud lisavad siia veel teise küsimuse juurde: miks ei võid siis palgakõrgendamist ära jätta ja hinda mitte tõsta? Hindade tõstmine ei ole mitte juhuslik asi, põhjusi on siin mitu. Praegune leivahind on väga madal, võrreldes turu- ja siinamaani vabamüügil olnud leivahindadega. Kui lahtises kaupluses see madal hind jätta, siis tõuseks leivatavitajate hulk mitmekordseks, sest leiba ei armasta mitte ükski inimesed, vaid ka loomad ja linnud. Kuid leiba nende toitmiseks tarvitada meie oma tagavaradega lubada ei võid. Teiseks teevad ka need masinad ja miljardid rublad, mis põllumajandusesse, eriti masinaja traktorijaamadesse, on paigutatud, teravilja, mis masina- ja traktorijaamade kaudu tuleb, palju kallimaks kui enne.

„Muidugi saab ka leib (vili), mis MTJ töö eest on saadud, arvesse võttes kõik need kulud, mis riik kannab, kallim olema“ (Kalinin)¹.

Lõpuks ei tule ka mitte unustada, et teises viisaastakus ülesandeks on seatud rahva toitluse struktuuri parandada, nimelt rohkem niisuguseidprodukte tarvitusele võtta, mis varemalt kättesaadavad olid ainult kodanluse kõrgematele kihtidele.

„Toitlusproduktide üldise kasvuga on väga tähtis toitluse *struktuuri* põhjalik muutmine tema paremustamise poole, suurendades tarviduses niisuguste produktide osa, mis on toitvamad, mida inimese organism paremini omandab². Iseäranis tuntavalt peab kasvama niisuguste toitlusproduktide tarvitamine, nagu liha, piim, puuvili, munad jne.“

Vastavalt sellele ülesandele peavad olema ka hinnad planeeritud. Valitsus kavatses kaardisüsteemi kaotamise reformi nii läbi viia, et töölised hinnatõstmise läbi kahju ei kannataks. Selleks kõrgendatakse tööpalka umbes 10% võrd — kõikidel töolistel ja teenijatel siiski mitte ühetasaselt;

¹ Vaata „Pravda“ 7/XI — 1934. a.

² Kujbõschev — aruanne teise viisaastaku plaani kohta partei 17. konverentsil.

ka siin peab maksma jääma vana põhimõte — juhtivatele, eestvedavatele aladele rohkem paremusi.

Teisiti see nõukogude sotsialistlikus süsteemis olla ei võigi; vastupidi aga sünnib see kapitalistlikkudes riikides. Võtame, näiteks, jällegi Eesti. Kui 1933. aasta juunis kroonikursi alandamise tagajärjel kaupade hinnad tõusid, ja isegi üle valitsuse poolt määratud normi, siis tööpalgad ei tõusnud sugugi. „Päevaleht“, näiteks, trükitis omal ajal riigiteenijaid järgmiselt:

„Riigiteenijal, kelle palkasid krooni endisel tasemel hoidmise korral riigi eelarve tasakaalustamiseks oleks tulnud vähendada umbes $\frac{1}{3}$ võrd, ei ole seega põhjust krooni väärtuse alandamist vastu protestida, kui see aitab eelarvet tasakaalustada palkade kärpimiseta.“ („Päevaleht“, 2. juulil 1933. a.). Üldse teostatakse Eestis kõik reformid kodanluse fashistliku riigi kasuks ja ühes sellega ka selle klassi kasuks, millele riik toetub. Näiteks — vilja kokkuostmine riigi poolt. 1934. aastal ostis riik 34 651 tonni rukist ja 9412 tonni nisu. Keskmine hind, mis riik maksis, oli: rukkist — 11,1 senti kg ja nisu — 14,7 senti kg eest. Et sellest operatsioonist aru saada, on tarvis seda hinda võrrelda turuhinnaga. Kaubanduse-tööstusekoja Teataja järele (nr. 19 — 10. oktoobril 1934. a.) oli vilja turuhind — 100 kg eest:

rukis, eesti — 9.75—10.25 kr.
nisu, eesti — 12.50—13.00 „

Tuleb välja, et riik maksis rukki kilogrammist 1 kuni 1,5 senti ja nisu kg. — 1 kuni 2 senti rohkem kui turuhind oli. Kokkuvõttes annab see 700 tuhat — 1 mln. krooni, mis riik selle operatsiooniga toetuseks „põllupidajatele“ välja jagas; aga kui arvesse võtta väljamaa hind — 8 senti rukkikilo — siis on see vahe veel suurem. Kuid vale oleks arvata, et kehvikud ja kesktalupojad siit midagi oleks saanud. See vili oli kokku ostetud 24 258 talust. Aga missugused majapidamised on kõrgema turutoodanguga? Hallparunite omad muidugi. Palju on Eestis seesuguseid majapidamisi? Arvustiku andmetel — 31 000 talu, selle hulgas 400 mõisat. Täheleb — isegi kõik hallparunite majapidamised ei ole sellest suurest riigikingist osa saanud, seda jatkus vaid kõige jõhkramale ja tugevamale hallparunite kihile. Nii said hallparunid, isegi kõige ettevaatlikuma arvestamise järgi, selle operatsiooniga riigilt miljon krooni kingituseks. Tõeljult oli see kink palju suurem, sest riikliku kokkuostu kõrgete hindade mõjul tõu-

sis ka turuhind märksa kõrgemale üle normaalse hinna. Ja seegi tõi eestkätt kasu hallparunile. Nõukogude Liidus on kõik reformid, kõik riigitoetused sotsialistliku majanduse vormide edasiarendamisele ja kindlustamisele, töötavate laiade hulkade materjaalse ja kultuurse seisukorra parandamisele suunatud. Ja kui mõned katsuvad niiviisi arutada, et riik N. Liidus ostab vilja kolhoosnikkudelt väga madala hinnaga, siis unustatakse ära see suur materjalne toetus, mis proletaarne riik külale annab. Viimasel kahel aastal üksi mahutati põllumajandusse mitmesuguseid masinaid 1280 miljoni rubla väärtuses, s. o. pool sellest, mis põllumajandus üldse esimesel viisaastakul toetuseks sai. Ei või märkimata jätta ka niisuguseid tähtsaid tõsiasi, nagu põllumajandusepanga laenu mahakustutamine — 435 mln. rubla ulatuses, ilma protsentideta; viljaseemne andmine nende rajoonide kolhoosidele, kus viljaikaldus oli jms. „Kus, missuguses riigis, missugune teine valitsus, peale Nõukogude valitsuse, oleks võinud talupoegadele niisugust abi anda.“ („Pravda“ — 27/XII — 1934). N. Liidus on iga reform, iga dekreet ja valitsuse samm selleks pühendatud, et sotsialismi ülesehitamist paremini teostada, paremini täita need ülesanded, mis seisavad nõukogude võimu ees teisel viisaastakul. Sellest seisukohast peame ka leivakaartide süsteemi kaotamisele vaatama. Kõiki tagajärgi, mis leiva vaba müügi süsteemi sisseseedmine annab, oleks raske praegu omale ette kujutada.

„Meie kaotame kaardisüsteemi seepärast, et meie tahame elanikkude varustamise paremustamises uue sammu edasi astuda“ (Molotov).

Varustamise paremustamises tähtsamad küsimused on: kauba hulk, omadus, assortiment, tarvitajatega ümberkäimine ja lõpuks, hindade alandamine. Üleval näitasime juba, kui suured puudused on kaardisüsteemil; tähendab — selle süsteemi kaotamisega kaotame ka need puudused. Peab tõusma kauba väärtus, peab paranema ostjaga ümberkäimine, sest ostja ei ole enam ühe magasinil külge kinnitatud, vaid ostab vabalt sealt, kus tema huvidele vastavad tingimused on. Huvitav on hindade küsimus. Meie tõstame praegu leivahinda selleks, et hiljem kõikide teiste produktide ja kaupade hinda alandada. Miks peab niisugune vastuoluline protsess sündima? Üks kõige tähtsamaid küsimusi siin on — ühtsa hinna loomise küsimus. Meie näitasime juba eelpool, et mitmesugune hind meie isetasuvuse põhimõtte läbivi-

mist ettevõtetes väga raskendab ja takistab, ühtsa leivahinna sisseeadmisega kindlustame meie seda isetasuvuse printsiipi, ja ühes sellega kindlustame ka oma nõukogude rubla.

Palk, mida meil ka niisama veel töölistele ja teenijatele nõukogude rahas makstakse, saab ühes kaardisüsteemi ärakaotamisega otsustavat osa mängima tööprotsessi organiseerimises ja tööliste materjalise ning kultuurse tasapinna tõstmises.

„Tööpalk muutub nüüd tööliste ja teenijate töö põhimiseks reguleerijaks, palga tõstmine aga töö otsustavaks stiimuliks (takkaõhutajaks).“ (Molotov.)

Ühes sellega saab kergendatud ka töö organiseerimise protsess ja seega ka tööviljakuse kasv, mis aluseks on omahinna alandamisele, ja mis veel omakorda rublat kindlustab. Pealiskaudu paistab nagu arusaamatu see näilik vastuolu, et leiva hind tõuseb, tehniliste toorainete hinda tõsteti, tööpalka kõrgendatakse — tähendab, omahinna kalkulasioonis oleks pidanud üldsumma tõusma, aga meie räägime vastupidi, tööstusekaupade hindade alandamisest.

„Leiva ja mõnede teiste produktide kaardisüsteemi likvideerimine ja kõikjal üleminek laialdasele leivaga kauplemisele ühtsate kindlate riiklikkude hindade järgi, samuti ka kindel võimalus edaspidi neid hindu veelgi alandada, ja ühes sellega tööstusekaupade hindade alandamine loovad soodsad tingimused tööliste ja talurahvahulkade heaolu edaspidiseks kasvuks“¹.

Selle küsimuse lahendamiseks tuleb vaadata meie hindade põhiolu. Proletaarsel riigil on olemas kõiksugused planeerimise ja manööverdamise hoovad selleks, et järjekindlalt hindade alandamist läbi viia. Muu seas on proletaarsel riigil selleks riigi eelarve, krediidisüsteem ja teised abinõud (omahinna alandamine tööstuses, ringkäigu kulude vähendamine jne).

Teiseltpoolt mõjub leiva kommertshinna alandamine ja mõne teise produkti, nagu suhkru, hinna alandamine otsekohe kolhoosi turu hindadele; ja meie näeme seal juba reaalselt hindade alanemist. Teise viisaastaku lõpuks on siin ülesandeks hindu 2—3 korda alandada, võrreldes 1932. aastaga.

Nii näeme siis, et käesoleval ajajärgul see „kodanline instrument“ — raha ja kaup nimelt — saab meie majanduses

väga tähtsat osa mängima — sotsialismi lõpuliku ülesehitamise juures. Meil on tarvis „raha kaubalikku saaduste vormi“ lõpuni selleks ära kasutada, et tingimusi raha ja kaubanduse ärakaotamiseks ette valmistada, mis ei sünni aga enne kui kommunismi kõrgemal arenemisjärgul.

Praegu aga peame oma raha autoriteeti ja ostuvõimet tõstma; selleks on väga tähtis, näiteks, meie ehitustöö omdaduslik külg, nagu see tähtis on kogu meie tööstuses ja teistes rahvamajanduse harudes. Kui siamaani vähe arvestati, kui palju üks või teine ehitus, üks või teine saadus maksma läheb, — siis tuleb nüüd seda väga ja väga kaaluda. Ja kui meie 1935. a. natukene väiksema summa rahvamajanduse paigutame — kui 1934. aastal, siis ei tähenda see, et meie ehitus vähemaks jääb. Iga rubla peab suuremad tagajärjed andma. Omakorda annab ühtsa hinna loomine parema võimaluse rahalise plaani täitmise eest (omahinna alandamine) võidelda, lubab massidel paremini kontrolli ja arvestust meie ehituse ja valmistuse protsessis teostada.

Kaardisüsteemi kaotamine leiva ja reaiste produktide jaoks on üks otsustavamaid samme meie rahakursi kindlustamiseks. Muidugi ei tähenda see, et seniin meie valuuta kindlustamata on, et meil inflatsioon oleks, nagu sellest välismaa lehed pasundavad. Meie võime ütelda, et meil üks kindlamaid valuutasid maailmas on. Meie raha ei ole mitte ainult kullaga kindlustatud, vaid kogu kaupade hulgaga, mis proletaarse riigi käes on, kuid kullatagavaradki käivad sinna hulka, ja teiste riikidega läbikäimises mängib see suurt osa. Olgu teateks kõikidele oportunistidele ja väljamaa pasunatele ainult seda nimetada, et meie esimese viisaastaku algusest kuni 1934. aastani oma kulla- ja välisvaluuta tagavarasid 260 mln kuni 862 miljoni kuldrublani suurendasime. Selle sama aja jooksul vähendasime oma välisvõlga 1400 mln rbl. kuni 450 mln rublani. Tuletame meelde veel, et kullatööstus meil 1934. aastal plaani enne tähtaega täitis ja juurdekasvu umbes 50% andis. Meie riigikassal peab igatahes autoriteeti olema, kui isegi kõige puupäisemad inglise vanameelsed lehed N. Liidust, kui „kõige täpsemast arvetemaksjast“ kõnelevad, kuna samal ajal kodanlised riigid juba aastaid otsa ei oma võlgasid ega nende protsentegi ei tasu. Reform, mis meil praegu teostamisel, kindlustab veel rohkem meie raha ja tema ostuvõimet. Arusaadav, et isevooluga sedagi reformi läbi

¹ ÜK(e)P KK resolutsioon. — Kurstiv meie — J. L.

viia ei saa. Reformi läbiviimiseks on palju praktilisi küsimusi. On tarvis laiendada kaupluste võrku, laiendada leivaküpsetust, parandada poodide ja magasinide sisse-seadeid, panna maksma koguni uued planeerimise meetodid. Siiski juba esimesed päevad näitasid, et meie organisatsioonid endid leiva ja mõne teise produkti vabamüügile peajoonetes olid ette valmistanud, ja töölised jäid üldiselt olukorraga rahule.

Esimesel päeval juba andis reform enast tunda, kui abinõu võitluses leiva headuse eest.

Paljud tarvitajad ei ostanud sugugi valget leiba, n. n. „polskit“, mida 11. mehaneeritud leivavabrik Leningradis valmistas — ta madala väärtuse pärast. Enam ei maksnud põhimõte — „võta, mida sulle

antakse“. Vabrik tuli seisma panna ja vabriku juhatusel tuleb otsustavalt oma produktiooni väärtust parandada.

Muidugi, klassivaenlane ei maga ka selle sammu juures. Ka leivamüügis võib tulla meie planeerimise puuduste tagajärjel mõnes kohas takistusi; klassivaenlased, spekulandid katsuvad muidugi seda kohe ära kasutada, et meie tööd lõhkuda. Sellepärast on vaja ka siin valvelolekut suurendada, peab valmis olema klassivaenlase igasugusele kallalekippumisele tugevat vastulööki andma. Siis ei suuda ei terror, ei spekulant, ei kahjutegija ega oportunistid meid meie edasitungimises kinni pidada, veel vähem meid meie võidu kõrgustikkudelt nihutada. 1935. aastal sammume meie veel julgelt, veel kiiremini, veel võidurikkamalt vastu üleilmsele sotsialistlikule revolutsioonile.

A. R.

Valge Eesti elupäevad

Detsembrikuu kroonika

1. Kodanlus praalis korduvalt oma 1. detsembri verist võitu pidustustega koolides, kirikutes, poliitisel ja sõjaväe osades. Pätsi diktatuuri eriliseks teeneks peeti seda — et ta 12. märtsi fashistliku pöörde läbi suutnud ära hoida „uue 1. detsembri“, mis jälleli olnud ähvardamas sisemistes tüldes nõrkenud kodanlust.

— Tallinnas algas Läti, Leedu ja Eesti välisministrite konverents, selle kolme riigi välispoliitika ähtlustamiseks?

— Eesti Töölisühingute Keskkliidu sotsfashistlikud juhid ei poolda puhtfashistlikku „töölskoda“, mis kujuneks senisele E. T. Keskkliidule paralleelseks asutuseks. Sotsfashistid on kindlad, et nad fashistliku diktatuuri orjastamisprogrammi seniste kollaste ametiühingute kaudu sama hästi suudavad läbi viia.

— Tallinnas karistati 18 balti parunit, eesotsas von zur Mühleniga, arestiga 2 nädalast kuni ühe kuuri — hitlerliku põrandaaluse organisatsiooni loomise pärast. Parunid võivad oma heaksvarmise järgi arestikaristuse ka rahas kinni maksta. Kohtuotsus oli parunitele kõigiti meeltohoda.

— Töötä haritlaste arvu kasvamise kartusel ei suleta Eestis mitte ainult keskkool, vaid piiratakse ka ülikooli astujate arvu. 1935. a. tohib Tartu ülikool ainult 600 uut üliõpilast vastu võtta.

Koolide sulgemisega suudab fashistlik diktatuur kindlasti „töötä haritlaste probleemi“ lahendada“.

3. — Trükitöölisti töötä praegu valges Eestis 1000 inimese ümber, kellest sotsfashistide poolt juhitud ametiühingusse kuulub 350. Tallinnas peetud trükitöölisti koosolekul arutati „palga ja abistamise küsimusi“ ilma mingi resolutsiooni vastu võtmata.

4. — Valitsuse poolametliku häälekandja „Kaja“ arvates olevat Prantsusmaa ja Inglismaa niisugused riigid, kes ajavad „järjekindlat poliitikat“ ja kellega ka Eestil „sõprust tulevat otsida“. Nimetatud „sõprus“ otsustaks siis „Kaja“ arvates ka Eesti seisukoha Ida-Locarno küstmuses.

— Kolonel Balderi aruande järgi on Kaitseliidus 54000 inimest, kellest 32000 mees-reaväelast. Kaitseliidu töö seisnud 1934. a. kodanluse sõjaväelises ettevalmistuses. Kaitseliidu kindralid nõuavad, et kõikide noorsoo-organisatsioonide töö võetaks fashistliku kontrolli alla.

5. — Pätsi dekreediga organiseeritakse Eestis koonduislaagrid, kuhu paigutatakse need isikud, kelle vabaduses liikumine olevat „õhtlik maksvale korale“.

— Riigivanema kirjanduslik auhind — 1500 krooni — määrati kirjanik Tammsaarele ta kodanlise ühiskonna arengut kujutava 5-e köitelise romaani „Tõde ja õigus“ eest.

— „Päevaleht“ nõuab kiiremat eralennuasjanduse arendamist Eestis. Eralennukite ja lennubaaside muretsemine ja varustamine peab sõjaväeliku ja kaitseliidu kontrolli all seisma.

— Tallinnas mõisteti 6 kuust kuni 2 aastaks pa-randusmaja ja 7 „väikest“ vabsfashisti Pätsi diktatuuri vastaste lendlehtede levitamise pärast.

— Riigikohtus arutati kõmurikast altkäemaksu võtmise lugu endiste sõjalaevade „Lennuki“ ja „Vambola“ müümise asjus. Süüalustena kohtus esinesid end. kindralstaabi ülem Tõrvand ja end. sõjaminister Kerem. Mõlemad „aumehed“ pistsid sõjalaevade müügil suured summad „vaheraha“ oma tasku. Riigikohtus mõistis mõlemad kaebelused vabaks, sest vastasel korral oleks süüpinkki tõmmatud ka kogu valitsev kodanluse kamp.

6. — Tööstörsidel oli 1. detsembril „Päevalehe“ teatel registreeritud 1700 töötut. Mõõdunud aastal olnud töötute arv samal ajal 11 211. Töötute arvu vähenemine pole tingitud majandusliku elu paranemisest, vaid valitsuse surveabinõudest töötute vastu ja nende sunniviisilisest laialisaatmisest maale.

8. — Arvestades kiriku suurt tähtsust kodanlike korra kindlustamisel, pani valitsus maksma uue täiendava kirikukorralduse seaduse, mille põhjal kirikul õigus on kiirendatud korras kohtu teel liikmemaksud sisse nõuda. Kirik, peale rooma katoliku oma, „rahvustatakse“, s. o. teda hakatakse rahvuse piires suuremal määral kui seni ära kasutama valitsuse tööriistana. Valitsuse propagandat kiriku kaudu juhib ja kontrollib siseminister.

9. — Poolriikliku „Laste kaitse seltsi“, rinnalastekodusse olevat üle riigi koondatud 373 last kõige kehvematest, nälgivatest perekondadest. Lastekaitse päeval, mida peeti 9. detsembril, pidi seltsi esimees dr. Lütis seletama, et „lastekaitse tööd halvab ja pidurdab vale arusaamine, et riik soodustavat lastekodudes alaväärtuslikku elementi“. Kehvus ja „rassilik alaväärtus“ on fashistlikus ühiskonnas paratamata üksteisega seotud.

— Kui riigikohus kindral Tõrvandi ja minister Keremi miljonikroonilise alikäemaksu võtmises õigeks mõistis, siis ähvardatakse nüüd vastutusele võtta riigikontrolli ametnikku, kes ennekuulmatus riigitüüsamises peasüüdlane olevat. Mis muud, kui väike varas lükatakse jälle suure varga pattude eest hulkade petmiseks lavale!

— „Kaja“ seletab laevamüüjate suurspekulantide õigeksmõistmist „seaduste puudulikkusega“. Nagu alati: „ei ole paragrahvi“. Sest need on kõik ametis — kommunistide poomiseks.

10. — Jaan Tõnisson kaebab oma „Postimehes“, et Eestis olevat küll iga kahekümnes inimene sõjariistus katselülitlane, aga „vabadust“ ei tähtvat keegi kaitsta. — Veider virin! Just nagu oleks katselülit — vabaduse kaitseks asutatud!

11. — Kaubandus-tööstuskoja esimehe aruande järgi ületanud Eesti väljavedu 11 kuu jooksul sisseveo 13 miljoni krooni ulatuses. Et aga väljaturud eriti põllumajanduse saadustele üha kitsenevad, siis võida tulevikus tekkida jälle uusi raskusi.

— Kapitali nõudmine Eesti pangast on vähene. Tekkivad ülejäägid näitavad kapitali töölerakendamise võimaluste vähesust.

— Kreenholmi ja Narva linavabrikute töölised arutavad neil päevil streigivabaduse ja „tööliskoja“ küsimust. Pätsi valitsus tahab ära keelata igasuguse streigivõitlust. Kõik palgavõitluste küsimused lahendaks „erapooletu“ fashistlik minister. Töölised otsustasid ametiühingute kaudu kaitsta streikimise vabadust ja protesteerida fashistliku „tööliskoja“ vastu.

12. — Kirikule antud õigus, kohtu ja politseiga liikmeraha sisse nõuda, kutsus esile paljude kodanikkude protesti, kes pole end ametlikult kirikust lahti öelnud, ja kel aastate kestva koguduse liikmeraha maksmata; neil on nüüd karta, et kirik maksude sissekassseerimisel massiliselt oksjone võib korraldama hakata.

— Eesti sõjavõlga Ühendriikidele, mille osamaksu juba 1932. aastast ei ole tasutud ja mis seitsaastik — protsentide juurdekasvuga — alaliselt aina suureneb, ei suuda Eesti kodanlus ka eesoleval tähtajal (15. det.) tasuda.

— Kreenholmi puuvilla-manufaktuur vallandab jälle 220 töölise, kes sügisel lühikeseks ajaks tööle võeti.

— 1933. a. jäi Eestis tiisikusse 2076 inimest. Tuberkuloosi nõuandekohtades käisid abi saamas 8362 inimest. Väga kõrge on ka suguhaiguste arv aastas — nimelt 3579.

— 15 aasta jooksul tõsteti Tartu ülikooli õppemaksu 240% /s. o. 50 kroonist 120 kroonile. „Päevalehe“ juhtkirjaniku arvates „käib praeguse õppemaksu tõusmine ülejõu mitte ainult vaesel, vaid ka n. n. „keskmisel kodanikul“, kelle hulka tuleb lugeda rõhuvas enamuses meie üliõpilaste vanemaid“.

14. — „Päevaleht“ on tõsiselt mures „kultuuri“ tõusu pärast, mis kaasa toovad rahvaarvu vähenemise. Et rahvaarvu juurdekasv püsiks vähemalt surevuse kõrgusel, tulevat võidelda „kultuuri“ tõusu — s. o. kino, autode, raadio jne maaletungimise vastu. Kõik see värk takistavat vaikt sigitusmeeleolu külas.

— Propagandaminister Kukke seletuse järgi ei võeta uusi riigikogu valimisi ette enne, kui pole täielikku kindlustust riigikogu täielikuks alluvuseks „riigivanemale“. Seni kui seda pole, jäävat maksma diktaatorlik kord.

15. — „Päevalehe“ teatel olevat isegi välismaal elavat eesti kodanikel keelatud igasugune fashistliku riigikorra arvustamine ja laitmine.

— „Päevalehe“ teatel valitsevat sotsfashistlikkude liidrite hulgas lahkuminekud töölistekoja küsimuses. Ametiühingute juhatuses tegutsevad liidrid on tööliste survele fashistliku „koja“ vastu eitaval seisukohal, kuna sotsfashistide juhid „koda“ pooldavad. Partei konverentsi lähenedes teravneb nokasõda sotsfashistide leeris.

16. — Jälle on kämmas võimujagamise lahendamatu probleem kodanlike ringkondade vahel. „Vaba Maa“ arvab, et siis kui Pätsi valitsus ei loo omale „hulgalt seljatagust“, ei jõua ta edasi 12. märtsil loodud sõjaseaduslikust valitsusest. „Postimees“ ei kindlusta oma ringkondade poolehoidu valitsusele mitte ennem, kui ta kindel pole nende huvide rahuldamisest. Eestis ilmuv saksa leht „Estl. Zeitung“ on aga kõige avalikum ning arvab, et valitsus on siis kõige kindlam, kui ta tugineb „majanduslikele ringkonnile“, see on — Scheeli taoliste suurpankuritele.

17. — Ametlikkude andmete järgi langes 1933. aastal sündivus Eestis kõige madalamale tasapinnale Eesti iseseisvuse ajal, nimelt 15,9-le tuhande inimese pealt. Kõige väiksem sündivus on sakslastel — 6,4, kõige suurem venelastel — 20,9.

18. — „Päevalehe“ arvamise järgi tulevat fashistlikul valitsusel tulevikus kõik palgatülit kapitalistide ja töölise vahel lahendada. Streigid minevat töolisteklassile liig kulukaks ja sellepärast olevat nende ärakeelamine iseendast mõistetav samm!

— Valges Eestis tõuseb väljaspool kirikut asuvate kodanikkude arv 130 000-ni. 990 000-st kodanikust, kes koguduste nimekirjades, on enamik seal ainult sellepärast, et nad pole ametlikult esitanud lahkumisteadaannet.

— Maapangale tasumata võlgade pärast müüakse lähemal ajal oksjonil 150 talu.

— 220 töölise vallandamine Kreenholmist otsustati lõpulikult. Nende uuesti töölevõtmiseks pole lootust.

— 200 sadamatöölise pidasid Tallinna töölisteatri ruumes koosolekut ametiühingu küsimuste üle.

19. — „Rahva Sõna“ teatel saanud sotside partei keskkomitee EKP keskkomiteelt ettepaneku ühise väerinna loomiseks fashismi ja praeguse diktaatorse valitsemiskorra vastu. Läbirääkimise koht mää-

ratud välismaale. Et aga „poliitiliste parteide tegevus“ sama fashistliku diktatuuri valitsuse poolt keelatud, siis ei pea sotsid võimalikuks ühiseväerinna ettepanekut üldse arutusele võtta.

— Ida-pakti edasiarendamisele tagatise andmine NSV Liidu ja Prantsusmaa poolt leiab vastukaja ka Eesti lehtedes. „Päevaleht“ kirjutab ägedalt nende lühinägeliste arvamiste vastu, kes ainult Balti riikide rahukindlustamise seisukohalt ida-pakti küsimuses välja lähevad.

— Sotsfashistide „Rahva Sõna“ arvates ei tekkinud fashistlik diktatuur Eestis mitte kapitalismi kriisi, vaid halbade „demokraatide“ omavahelise tüli tagajärjel. Kui fashistliku reshiimi „head demokraadid“ maksuma panevad, siis olevat jälle võimalik klassivastuolusid kapitalismi alusel lahendada!

— Hallparunite „Kaja“ vihastab tööstusekapitali meeste peale, kellel olevat alaliseks pinnaks silmas hallparunitele maksetav riiklik preemia põllusaaduste väljaveo eest. „Kaja“ leiab, et tööstusele antavat veel kõrgem „preemia“ sissekassseerimise võimalus siseturul kõrgete tollimüüride varjul. — Nii nii, kommunistid on ju ammu ütelnud, et mõlemad leerid töörahvast jõledalt kurnavad.

— „Postimehe“ arvates olevat varajane rääkida majanduses „normaalelu“ tagasitulekust. Kõige sügavamal kriisi ajal tekitavat väiksedki paranemisenähted kaugeleulatavaid paranemise illusioone, mida töölikkusega segada ei tohtivat.

— Kaubandus-tööstuskoja esimehe Puhu seletuse järgi olevat võistlus kaupmeeste vahel nii tugev, „nagu püüaksid kaupmehed üksteist majanduslikult täiesti hävitada“. — Nagu kunagi näljased koerad kondi, s. o. tarvitaja, kallal.

— Eesti fashistlikud üliõpilased esitasid haridusministrile märgukirja, milles nõutakse juudi ja saksa rahvusest üliõpilaste piiramist Tartu ülikoolis. Sellega jäävat „vähemalt eesti jõukamale kihile tee ülikooli täiesti vabaks“.

— Pühad lähenevad: ühel päeval — 3 enesetapmist! 16. detsembril poos enda Prii tänaval Tallin-

nas, Miina Kurbatsky, 52. a. vana. „Ta enesetapmise põhjuseks peetakse majanduslikke raskusi ja haigust.“ Samal päeval uputas enda hallparuni saana kuuma patta — vana, tööjõuetu pops. Samal päeval mürgitas enese Tallinnas Kopliis elav 26 a. netu. Jaa, „rahupühad“ lähenevad!

20. — Valitsus algas tasumaksmist kirikumõisatelt võõrandatud maa eest.

— Haridusministri käsul pannakse kõikides koolides rippuma eesti kodanluse ja fashismi suurmeistrite pildid. — Kohe näha, et Hitleri õpipoisid.

— Einbundi järjekordne „interviuh“ puudutas seekord ajakirjandusele suukorvi päheajamist. Sundmäärus ajakirjanduse sisu ja suuna määramiseks ei olevatki mingisugune vabaduse kitsendamine, vaid „õige vabaduse“ käppenäitamine praeguse diktatuuri ülistamiseks. — See on ikkagi poolik vabadus, hr. minister! 100% line vabadus on siiski — pea maha, või täielik „tasalülitamine“.

— Valitsuse poolt maksuma pandud sundmäärus ajakirjanduse kohta sunnib kõiki ajakirje ära trükima valitsuse teadaanded ja propagandaministri seletused, kohustab kõiki ajakirje lõmitav-austavalt kirjutama praegustest diktaatoritest ja fashismi peategelastest, keelab ära klassivõitluse küsimuste puudutamise, kirjeldused rahva viletsusest, endatapmisest, kodanluse omavahelisest võitlusest jne. Isegi varem tsaari tsensoori vastu tarvitatud protestivorm — tühjade leheveergude avaldamine — on keelatud. — No ütle veel, et pole „vabadust“ Eestis!

22. — Sotsfashistid on vihast sinised EKP Keskkomitee ettepaneku pärast ühise väerinna loomiseks. „Rahva Sõna“ kirjutab, et „Eestis, kus kommunistlik partei illegaalne, sotsjalistlik aga legaalne, on ühise väerinna ettepanek terve mõistuse seisukohalt absurd“. Sest see rüvetaks ju iga sotsfashisti — Pätsi silmis. Ja siis — jumalaga püra-kohtused!

23. — Detsembri teisel poolel olevat töötuid ametlike andmete järgi 1614. — Nähtavasti puuduvad hallparunitel isegi kraavitööd.

**ON AVATUD
TELLIMISTE
VASTUVÕTMINE**

1935. a. PEALE.

TELLIMISE HINNAD:

E D A S I

1 kuu peale	— rbl. 75 kop.
3 " "	2 rbl. 25 kop.
6 " "	4 rbl. 50 kop.
12 " "	9 rbl. — kop.

Klassivõitlus

1 kuu peale	— rbl. 75 kop.
3 " "	2 rbl. 25 kop.
6 " "	4 rbl. 50 kop.
12 " "	9 rbl. — kop.

LEEGID

1 kuu peale	— rbl. 75 kop.
3 " "	2 rbl. 25 kop.
6 " "	4 rbl. 50 kop.
12 " "	9 rbl. — kop.

Vastutav toimetaja: H. Põõgelmann.

Tehniline toimetaja: V. Sander.

Väljaanne nr. 28. Ladumisele antud 17/I 1935. Trükkimiseks alla kirjutatud 13/II 1935. Paber 75×105.
2 trükipoognat. Ühes trükipoognas 85.680 trükitähte. Üldse 171.360 trükitähte. Lengorlit nr. 2418.
Tiraash 800 eksempl. Töö nr. 6656. „KÕLVAJA“ trükkikoda, Leningrad, Dsersbinski uulitsa, nr. 49.

Ar 935 P
Klassivõitlus

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 1 (172)

Издание ЭКП (Этсекции Коминтерна). Журнал на эстонском языке.

Л0 0305.

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, Апраксин пер., № 2.
Välismaatööliliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, Apraksini põikuliits № 2.

Hind 75 kop.